БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 17 (8849) | 1959 оной январиин 21, среда | Сэн 20 мүнгэн

Хүдөө ажахын ажалшадай һайшаалтай үүсхэл

Манай ороной хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд съездын урда тээхи үдэрнүүдтэ зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр ажаллажа байна. Партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүд дотор хараалагдаһан коммунистическэ байгуулалтын асари ехэ зорилгонууд, КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүд хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхын түлөө тэмсэлдээ шэнэ баатаршалга гаргаха хэрэгтэ колхозно тосхоной олон миллион ажалшадые зоригжуулна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай хүдөө ажахы урагшаа асари ехэ алхам хээ. Хүдөө тосхоной ажабайдалда хэгдэһэн туйлай ехэ хубилалтаар бүхы совет хүнүүд омогорхоно. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин хэмжээн ехэ болоо, колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ ургаа. Хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ байһан хүн зоной тоо, революциин урда тээхи үетэй сасуулбал, хоёр дахин шахуу үсөөрөөшье һаа, хүдөө ажахын валовой болон товарна продукци хэдэн дахин ехэ болоо.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ 1958 ондо шэнэ горьтой амжалта туйлагдаа. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар Коммунистическэ партиин хараалһан хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй ашаар 1958 ондо орооһото болон бусад ургамалнуудай һайн ургаса ургуулагдаа, орооһо таряан, сахарай свёкло, хлопок, наран сэсэг, овощь, хартаабха, тэрэшэлэн мал ажалай продуктнууд бүри ехээр үйлэдбэрилэгдэдэг, бэлэдхэгдэдэг болоо. Орон доторнай орооһо таряанай валовой суглуулбари 8,5 миллиард пүүд хүрэжэ, 1953 онойхиһоо 3,5 миллиард пүүд ехээр суглуулагдаһан байна. Орооһо тарянай ажахые бэхижүүлхэ хэрэгтэ кукуруза ехэ үүргэ дүүргэнэ. 1958 ондо миллиард шахуу пүүд кукурузын хуурай орооһон абтаа гэхэ гү, али 1957 онойхиһоо 2,3 дахин ехээр абтаба. Энэ аша ехэтэй ургамалые тарижа, олон ажахынууд малдаа элбэг дэлбэг тэжээл бэлдээ.

Орооһо тарянай ажахые бэхижүүлхэтэй хамта орон доторнай мал ажал амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна. Үнгэрһэн жэлэй туршада ниитын малай тоо толгой олошороо, тэрэнэй ашаг шэмэнь дээшэлээ. Советскэ Союз һү үйлэдбэрилхэ ниитэ хэмжээгээрээ Америкын Холбоото Штадуудые 1958 ондо хүсөө, тоһо үйлэдбэрилхэ талаараа тэрэниие бүри 1957 ондо ахижа гараһан байна. 1958 ондо колхоз, совхозууд тэрэшэлэн мяха, үндэгэ, нооһо болон бусад продукци ехээр үйлэдбэрилдэг болоо. Гэбэтэй хамта мал ажалые хүгжөөхэ арга боломжонууд хүсэд дүүрэн хэрэглэгдэнэгүй. Хэдэ хэдэн республика, хизаар болон областьнуудта малай тоо толгойе түргөөр олошоруулха, мяха, һү үйлэдбэрилгые ехэ болгохо ехэ арга боломжонууд гүйсэд ашаглагданагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Совет таряашад үнгэрһэн жэлые амжалтатайгаар түгэсхөөд, хүдөө ажахын урда КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй табиһан асари ехэ зорилгонуудые туйлай ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр шиидхэжэ эхилбэ. 1965 ондо хүдөө ажахын валовой продукциин хэмжээн 1958 онойхиһоо, тухайлхада, 1,7 дахин ехэ болохо гэжэ даабарита тоонууд соо хараалагдана. Хүдөө ажахын продуктнуудые саашадань бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохо хэрэг ороной колхоз, совхозуудта ажалай бүтээсые горьтойгоор дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаха ёһотой.

Колхозно тосхоной ажалшад КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй материалнуудые үзэгдөөгүй ехэ эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ байна. Тиихэдээ тэдэнэр шэнэ арга боломжонуудаа тодорхойлно, дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абана. Совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлэй булаг бүри хүсэтэйгөөр бурьялжа байна. Һаяхан Рязаниин колхознигууд һайшаалта үүсхэл гаргаа. Тэдэнэр мяха үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлхын түлөө мүрысөө дэлгэрүүлээ гэжэ уряалаад, 1959 ондо үнгэрһэн жэлэйхиһээ 3,8 дахин ехэ мяха үгэхэ гэһэн уялга абаа. Рязаниин колхознигуудай үүсхэл манай ороной бүхы хүдөө ажалшадай дунда халуунаар дэмжэгдэжэ байна.

Мяха, һү болон бусад продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилдэг болохын түлөө, хүдөө ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысөөндэ ороной олон районууд оролсожо байна. Ставрополиин ажалшад нэгэ жэл соо мяха үйлэдбэрилгэеэ 2 дахин ехэ болгохо гэжэ шиидээ. Московско областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд 1959 ондо нёдондо жэлэйхиһээ 2 дахин ехэ мяха гүрэндэ худалдаха гэһэн уялга абаа. Харьковска областной партийна конференци область дотороо зуун гектар газар бүхэндэ 112 центнер мяха, 639 центнер һү үйлэдбэрилдэг болохо, тиихэдэ энэ зорилгые долоон жэл соо бэшэ, харин табан жэл соо дүүргэхэ гэжэ хараалба. Мүн ороной бусад областиин ажалшад 1959 ондо 2 дахин ехэ мяха үйлэдбэрилхэ гэһэн уялгануудые абажа, Рязаниин колхознигуудай үүсхэлые һайшаан дэмжэнэ. Мал ажалые саашадань хүгжөөхын, мяха, һү болон бусад продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилдэг болохын түлөө социалистическэ мүрысөөн үдэр бүри үргэдэжэ байна. Мүнөө колхоз, совхоз бүхэндэ мал ажалай продуктнуудые, илангаяа мяха саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохын тула бүхы арга боломжонуудаа ашаглахадань, түрүү ажахынуудай дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэдэнь бодото туһаламжа хүргэхэ гээшэ партийна организацинуудай зорилго болоно.

Винницкэ областиин ажалшадай хандалгада харюу болгон ороноймнай свёкло ургуулагшад энэ жэлдэ сахарай свёклын үндэр ургаса абахын түлөө, энэ ургамалые квадратно-гнездовой аргаар тариха, продукциин өөрынь үнэ сэнгые химдаруулхын түлөө тэмсэл дэлгэрүүлбэ. Мүрысөө үүсхэгшэд энэ жэлдэ свёкло таридаг талмайе үргэдхэжэ, гектар бүриин 250 центнер ургаса абаха гэжэ уялга абаһан байна.

Мүнөө колхоз, совхозууд ажахыгаа хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэб табижа байна. Тиихэдээ үйлэдбэриин бүхы арга боломжонууд элирхэйлэгдэжэ, ороoһо таряа, техническэ болон бусад ургамалнуудые, мал ажалай продуктнуудые ямар аргаар бүри ехээр үйлэдбэрилдэг болохоб гэжэ, ажалай бүтээсые саашадань дээшэлүүлхын тулада, продукциин өөрынь үнэ сэнгые доошолуулхын тула ямар арга боломжонууд бииб гэжэ тодорхойлхо хэрэг тон шухала байна. Түсэб табиха гээшэ ехэшье, орёошье хэрэг юм. Энэ хүдэлмэридэ колхозой эдэбхитэдые, хүдөөгэй бүхы ажалшадые хабаадуулха хэрэгтэй. Ажахыгаа хүгжөөхэ түсэб хадаа тодорхой байха, колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые, хүдөөгэй механизаторнуудые хүдөө ажахын урда табигдаһан асари ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ элсүүлдэг байха зэргэтэй.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар үргэн ехэ хэмжээнүүдые бэелүүлжэ байхадаа, Коммунистическэ парти манай орон дотор продуктнуудые элбэгжүүлхэ зорилго табина. Энэ хадаа коммунизмда орохо хэрэгэй эгээн шухала эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн гээшэ. Энэ зорилгые шиидхэхын тула техникэеэ ашагтайгаар хэрэглэхэ, колхоз, совхозуудта ажалые зүбөөр эмхидхэхэ, хүдөө ажахын продукци ехээр үйлэдбэрилдэг болохо хэрэгтэ хүдэлмэрилэгшэдые урмашуулха ленинскэ ёһо гуримые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ хэрэгтэй.

Совет арад коммунистическэ байгуулалтадаа ажалай шэнэ амжалта туйлажа, түрэл Коммунистическэ партиин XXI съездые угтажа байна. Эхэ орондоо хүдөө ажахын продукци бүри ехээр үгэдэг болохын, долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ түрэл партиингаа үгэһэн даалгабаринуудые дүүргэхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө горьтойхон хубитые оруулха гэжэ колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд эрмэлзэнэ.

(«Правдын» январиин 19-нэй түрүү бэшэгһээ).

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДТЭ ҺУНГАХА ҺУНГУУЛИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИССИДА

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссиин түрүүшын заседани энэ оной январиин 19-дэ боложо, һунгалтада бэлэдхэлгэдэ хамаатай асуудалнуудые зүбшэн хэлсээд, шиидхэбэринүүдые баталан абаа.

Һунгуулиин Центральна комисси һунгуулиин документнүүдэй: РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин бюллетениин (сагаан үнгэтэй), депутадта кандидадуудые бүридхэлдэ абаха тухай һунгуулиин Округой комиссинуудай протоколой, дуугаа үгэлгэ тухай һунгуулиин Округой, Участогуудай комиссинуудай протоколнуудай, РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан тухай үнэмшэлгын түхэл янзые тодорхойлон тогтоогоо.

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна, Округой комиссинуудай тамгын түхэл янза тодорхойлогдоһон байна. РСФСР-эй Верховно Соведэй һунгалтын ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй һунгалтатай суг үнгэргэгдэхэ байһан, һунгуулиин участогуудай комиссинуудай ниитын байха дээрэһээ РСФСР-эй Верховно Соведэй 1959 оной январиин 5-най тогтоолой ёһоор 1958 ондо СССР-эй Верховно Соведтэ һунгаһан һунгуулиин Участогуудай комиссинуудай тамгануудые һунгуулиин Участогуудай комиссинуудай хэрэглэхэ болоһые һунгуулиин Центральна комисси анхаралдаа абаба.

Һунгуулиин Центральна комисси хадаа СССР-эй Конституциие, РСФСР-эй Конституциие, РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха тухай Дүримые хэблэжэ, тарааха хүдэлмэриин ямараар хэгдэжэ байһан тухай Госюриздадай, СССР-эй Культурын министерствын номой худалдаанай Бүхэсоюзна нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэдэй мэдээсэлнүүдые шагнаад, тус хүдэлмэриие энэ оной январиин 23 хүрэтэр түгэсхэхэ шухала гэжэ мэдэрээ.

Нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые, һунгуулиин комиссинуудые һунгуулиин документнүүдэй бланкнуудые болон һунгуулиин бюллетеньнүүдые бэлэдхэхэ саарһаар хангаха тухай, тэрэшэлэн РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин комиссинуудые хэлхээ холбоогоор хангаха тухай асуудалнууд заседани дээрэ мүн лэ хаража үзэгдөө.

Һунгуулиин Округуудай, Участогуудай комиссинуудые хэлхээ холбооной хэрэгсэлнүүдээр хангаха асуудалнуудые ойрын заседанинууд дээрээ зүбшэн хэлсэхыень һунгуулиин Округуудай комиссинуудта һанамжалан дурадхагдаа.

Һунгуулиин Округуудай комиссинуудай үмэнэ табигдажа байһан зорилгонуудые хаһа саг соонь, зүбөөр шиидхэхын тулада РСФСР-эй Верховно Соведэй һунгалтада бэлэдхэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ талаар һунгуулиин Округуудай комиссинуудай хэхэ хүдэлмэри тухай эдэ комиссинуудта эльгээхэ бэшэг һунгуулиин Центральна комисси баталан абаа.

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комиссиин

мэдээсэл

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгаха һунгуулиин Центральна комисси: Москва, Пушкинска үйлсэ, Союзуудай байшан, 8-дахи подъезд, 2-дохи дабхар гэһэн адресаар байдаг.

Телефон К 4-67-32.

Телеграмма эльгээхэ адрес: Москва, Центризбирком.

Пэлжит Бальчиновна Жалсанова Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо һаалишанаар арба гаран жэл хүдэлмэрилжэ ябана. Ажал хүдэлмэридөө оролдосотой, түрүү һаалишан нүхэр Жалсанова үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 4200 литр һү һааха уялга абаад, тэрэнээ 4589 литртэ хүргэбэ. Иигэжэ энэ һаалишан республика соогоо түрүүлжэ гараа юм.

Һаалишан Жалсанова баян дүй дүршэлөө залуушуулда, һая арбадахиие дүүргээд фермэдэ ерэгшэдтэ дамжуулан үгэдэг, тэдэниие тэсэмгэйгээр һургадаг. **Зураг дээрэ:** һаалишан Пэлжит Жалсанова.

А. К. Егоровой фото.

Һү һаалгаар дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ илажа гарагшадта алдар соло!

☆ ☆

Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1700 килограммһаа дээшэ һү һааһан түрүү колхозууд

Колхоз	Аймаг	Түрүүлэгшын нэрэ, обог	Һаагдаһан һүн (килограммаар)
Калининай нэр.	Тарбагатайн	И. М. Болонев	2409
«Красный Опытник»	Заиграйн	Д. Г. Казазаев	2299
«Путь Ильича»	Сэлэнгын	В. Е. Аверин	2081
3-я пятилетка	Иволгын	П. А. Горбунов	2008
Лазогой нэр.	Прибайкальска	В. А. Молоков	1896
Ленинэй нэр.	Кударын	И. Ф. Иванов	1865
«8-е Марта»	Иволгын	А. Ф. Ткачев	1787
Ленинэй нэр.	Байкало-Кударын	Д. Т. Сычев	1768
«Октябрь»	Тарбагатайн	В. Е. Беляев	1754
«Заветы Ильича»	Прибайкальска	Н. М. Боев	1750
Ленинэй нэр.	Кабанскын	А. К. Квасников	1747
«Забайкалец»	Кабанскын	Н. К. Суворов	1721
Лазогой нэр.	Иволгын	М. Д. Круглов	1700
XX партсъездын нэр.	Кабанскын	С. М. Залуцкий	1700

Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2000 килограммһаа дээшэ һү һааһан совхозууд

Совхоз	Директорэй нэрэ, обог	Һаагдаһан һүн (килограммаар)
Бичурын	Юмсунов Б. Б.	2261
Кяхтын	Ильков Д. В.	2164
Борьёогой	Мельников Н. А.	2087

Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2500 литрһээ дээшэ һү һааһан колхозуудай үүлтэртэ фермын һаалишад

Нэрэ, обог	Колхоз	Аймаг	Һаагдаһан һүн (литрээр)
П. Жалсанова	Карл Марксын нэр.	Сэлэнгын	4589
Д. Будажапова	Карл Марксын нэр.	Сэлэнгын	3223
Б. Буянтуева	Карл Марксын нэр.	Сэлэнгын	3222
Л. Бадмаева	Тельманэй нэр.	Сэлэнгын	3008
Д. Цырендоржиева	Карл Марксын нэр.	Сэлэнгын	2922
М. Савинова	Карл Марксын нэр.	Сэлэнгын	2914
Т. Дараева	Карл Марксын нэр.	Сэлэнгын	2846
П. Яндакова	Сталинай нэр.	Сэлэнгын	2752
В. Аюшеева	Тельманэй нэр.	Сэлэнгын	2723
С. Дамбаева	Карл Марксын нэр.	Сэлэнгын	2688
Р. Тубчинова	Сталинай нэр.	Сэлэнгын	2675
Д. Бадмаева	Сталинай нэр.	Сэлэнгын	2611
Д. Нимаева	Тельманэй нэр.	Сэлэнгын	2560

Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2400 литрһээ дээшэ һү һааһан совхозуудай һаалишад

Нэрэ, обог	Совхоз	Аймаг	Һаагдаһан һүн (литрээр)
Д. Дармаева	Бичурын	Бичурын	3323
Д. Гармаева	Бичурын	Бичурын	3203
Б. Линхобоева	Бичурын	Бичурын	3018
Е. Плотникова	Бичурын	Бичурын	2686
Д. Доржиева	Бичурын	Бичурын	2679
М. М. Лукащук	«Эрдэм»	Мухаршэбэрэй	2654
Н. Батарова	Бичурын	Бичурын	2445
О. Беляева	Бичурын	Бичурын	2413
Д. Б. Гармаева	Кяхтын	Кяхтын	2593
А. К. Романюк	«Эрдэм»	Мухаршэбэрэй	2550
Д. Н. Жигмитова	Кяхтын	Кяхтын	2540
А. Олейникова	«Эрдэм»	Мухаршэбэрэй	2502
З. П. Дашипылова	Кяхтын	Кяхтын	2530
Д. Дабаева	Кяхтын	Кяхтын	2523
Д. Б. Ульзутуева	Кяхтын	Кяхтын	2500
М. Р. Цыремпилова	Кяхтын	Кяхтын	2480
Д. Дамбаева	Бичурын	Бичурын	2481
Е. Т. Раднатарова	Кяхтын	Кяхтын	2427
О. Т. Нагирна	«Эрдэм»	Мухаршэбэрэй	2419
Н. Дашипылова	Кяхтын	Кяхтын	2403
А. С. Урусова	Кяхтын	Кяхтын	2400
Н. Ванчикова	Кяхтын	Кяхтын	2400

☆ ☆

Энэ үе соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2100 литрһээ дээшэ һү һааһан һүнэй-товарна фермын һаалишад

Нэрэ, обог	Колхоз	Аймаг	Һаагдаһан һүн (литрээр)
Эрдынеева Д. Б.	Ждановай нэр.	Кударын	3005
Борисова А. В.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2874
Казазаева Т. Ф.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2870
Харламова А. С.	Свердловой нэр.	Торийн	2708
Гармаева Ц.	Сталинай нэр.	Кяхтын	2656
Осокина М. Т.	Свердловой нэр.	Торийн	2650
Пурбуева Н.	«Коммунизм»	Иволгын	2620
Чебунина Ф.	«Путь Ильича»	Сэлэнгын	2537
Ханова З.	«Красный опытник»	Заиграйн	2496
Садыева А.	17 партсъездын	Түнхэнэй	2452
Жагадаева Е.	17 партсъездын	Түнхэнэй	2447
Васильева Н.	«Красный опытник»	Заиграйн	2442
Емельянова А. С.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2441
Трифонова Ф.	«Путь Ильича»	Сэлэнгын	2423
Чулкова О.	«Красный опытник»	Заиграйн	2414
Михайлова А. П.	«Красный опытник»	Заиграйн	2407
Мельникова Е.	«Красный опытник»	Заиграйн	2400
Жамбалова Ц. О.	«Красный опытник»	Иволгын	2393
Назимова В. И.	Ранжуровай нэр.	Кударын	2380
Зайцева С. С.	«Путь к коммунизму»	Кударын	2352
Собенникова П.	«Улаан Оронго»	Иволгын	2343
Банкова Б. Н.	Ждановай нэр.	Кударын	2341
Трифонова А. Е.	«Искра»	Тарбагатайн	2331
Власова М. Л.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2325
Борисова А. П.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2317
Власова Е. И.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2306
Власова Е. П.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2284
Казазаева Е. П.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2273
Астраханцева В. И.	Лазогой нэр.	Прибайкальска	2269
Русина З. М.	XX партсъездын нэр.	Кабанскын	2268
Попова Е.	17 партсъездын нэр.	Түнхэнэй	2267
Нечаева М. Г.	«40 лет Октября»	Кударын	2254
Санданова Б. Б.	Ждановай нэр.	Бичурын	2248
Мухина А. М.	Кировэй нэр.	Кабанскын	2246
Вязьмина В. И.	Лазогой нэр.	Прибайкальска	2242
Корытова А. Г.	Ленинэй нэр.	Кабанскын	2240
Ангаскеева С. А.	17 партсъездын	Түнхэнэй	2240
Серебренникова В. Д.	«40 лет Октября»	Кударын	2238
Рютина Т. И.	«Дружба»	Мухаршэбэрэй	2223
Степанова Л. А.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2220
Бурундукова М. Я.	«8-ое Марта»	Иволгын	2212
Бурундукова К. С.	«8-ое Марта»	Иволгын	2210
Инкина А. П.	Лазогой нэр.	Прибайкальска	2210
Ермакова И.	Лазогой нэр.	Прибайкальска	2210
Цыбденова С.	«Улаан Оронго»	Иволгын	2209
Замонова Д.	17 партсъездын нэр.	Түнхэнэй	2204
Тырина П. П.	Лазогой нэр.	Прибайкальска	2200
Юдаева М. А.	Лазогой нэр.	Прибайкальска	2193
Залуцкая А. В.	XX партсъездын нэр.	Кабанскын	2189
Яковлева Ф. А.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2188
Перевозникова К. К.	Ленинэй нэр.	Кабанскын	2180
Ануфриева Е. Н.	«Путь Октября»	Кударын	2174
Михайлова Е. Н.	«Красный опытник»	Заиграйн	2169
Васильева З.	«Красный опытник»	Заиграйн	2167
Томская А. И.	XX партсъездын нэр.	Кабанскын	2166
Модоева Ц. Г.	Ждановай нэр.	Бичурын	2162
Занданова Д. Д.	Ждановай нэр.	Бичурын	2161
Гаськова В.	Ленинэй нэр.	Кяхтын	2157
Насонова Е.	«Красный опытник»	Заиграйн	2151
Власова А. Т.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2148
Ананина Л. Е.	XX партсъездын нэр.	Кабанскын	2144
Сафронова Б.	«Красный опытник»	Заиграйн	2135
Гармаева С.	Карл Марксын нэр.	Баргажанай	2132
Шайдорова А.	XX партсъездын нэр.	Кабанскын	2134
Лузанова И. Х.	Ждановай нэр.	Кударын	2124
Бондарева М. Д.	«Путь Октября»	Кударын	2118
Мунцыкова Е. Ц.	Ждановай нэр.	Бичурын	2116
Очирова Б. Д.	Ждановай нэр.	Кударын	2115
Власова М. И.	Калининай нэр.	Тарбагатайн	2108
Корытова Л. И.	XX партсъездын нэр.	Кабанскын	2108

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездые угтуулан

„1959—1965 ОНУУДТА СССР-эй АРАДАЙ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ДААБАРИТА ТООНУУД ТУХАЙ" НҮХЭР Н. С. ХРУЩЕВОЙ ХЭХЭ ЭЛИДХЭЛЭЙ ТЕЗИСҮҮДЫЕ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭЛГЭ

☆ ☆ ☆

Арга боломжоор ехэ аад, тэрэнээ хүсэд хэрэглэнэгүй

☆

КПСС-эй Закаменай айкомой пленумһээ

☆ ☆

Партиин Центральна Комитедэй 1953 оной сентябриин Пленумһээ хойшо, мүн Закаменай аймагай хүдөө ажахыдашье нилээд хубилалта боложо, муу бэшэ амжалтанууд туйлагдаһан байна. Аймаг мал ажалай продуктнуудые тэрэ үсынхиһөө һураггүй ехээр үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушаадаг болоо. Жэшээлхэдэ, 1953 ондо 4861 ц. мяха, 9886 ц. һү, 281 ц. нооһо гүрэндэ тушааһан аад, 1958 ондо 8763 ц. мяха гү, али 180 процент, 27314 ц. һү гү, али 280 процент, 505,5 ц. нооһо гү, али 179 процент ехээр гүрэндэ тушааһан байна. Тэрэшэлэн 1953 ондо аймаг дотор хамта дээрээ 19121 центнер һүн һаагдаһан аад, 1958 ондо 36448 центнер һүн һаагдаһан, нооһон хоёрһоо үлүү дахин ехээр хайшалан абтаһан байна. Мал ажалай продукциин өөдөө боложо байһанай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, зарим колхозууд малайнгаа үүлтэр бага зэргэ һайжаруулаа, тэдэнээ зоотехническэ заабариин ёһоор эдеэлүүлдэг, харууһалдаг, элдэб зүйлэй тэжээлнүүдые эдюулдэг болоо. Энэ тобшололой зүб байһыень лаблахын тулада нэгэ заахан жэшээ харуулмаар. Һүүлэй табан жэл соо тэжээлэй ургамалнуудые таридаг талмайнь гурбаһаа үлүү дахин, силостэ орохо ургамалнуудые таридаг талмайнь арбаһаа үлүү дахин ургэжөө.

КПСС-эй ЦК-гэй 1958 оной декабриин Пленумэй дүнгүүд, мүн 1959 ондо аймагайнгаа хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд тухай КПСС-эй айкомой пленум дээрэ элидхэл хэһэн секретарь нүхэр Аюров Б., тэрэшэлэн тус асуудалаар үгэ хэлэһэн нүхэдүүд саашадаа аймагай хүдөө ажахые эрид түргэнөөр хүгжөөхэ арга боломжонуудай элбэг бии байһан тухай ехэ зүбөөр тэмдэглээ. Мүнөө эдэ арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Олохон дутуу дунданууд тохёолдоно. Абаһан уялгануудаа олохон колхозууд дүүргэнэгүй. Хооһон шашалдаанууд үсөөн бэшэ аад, хэгдэһэн хэрэгүүд бага байна. Муу бэшэ хэмжээнүүд хараалагдаһан аад, бэелүүлэгдэнгүй үлэшэнэ.

аймаг дотор ехэ үсөөн байна. Үнеэд минил 24,7 процент, эхэ хонид—43,5 процент, гүүнүүд—20,8 процент болоно. Энэ хадаа малые үсхэбэрилгэдэ ехэ һаад ушаруулна бшуу.

Эбэртэ бодо малһаа гадна, Закаменда бүхы бусад түрэлэй малнуудые, тэрэ тоодо гахай, шубуу, туулай олоор үсхэбэрилжэ болохо байна. Зарим колхозуудайнь дүй дүршэлшье энээние эли тодоор гэршэлнэ.

Аймагайнгаа ажахын гол һалбари бологшо мал ажалда КПСС-эй айком, аймгүйсэдком саашадаа гүн ехэ анхарал оролдолго гаргажа, бодото хэмжээнүүдые хараалха, бэелүүлхэ ушартай болоно гээд хуряангы тобшолол хэмээр байна. Аймаг дотор мал ажалые хүгжөөлгэдэ анхарал багаар хандуулагдана гэжэ аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Попов пленум дээрэ шүүмжэлэл зүбөөр гаргаа.

Ямар арга боломжонууд бииб, яахадаа тэдэнь хэрэглэгдэнэгүйб

Мал ажал хүгжөөлгөөр

Республика дотор Закаменай аймаг эбэртэ бодо малайнгаа тоо толгойгоор түрүү һуури эзэлнэ. Тиимэ хадаа адууһа малаар, илангаяа үхэрөөр олон байна бшуу. Гансахан энэ баримта юу харуулнаб гэхэдэ, мяха үйлэдбэрилгые, һү һаалгые тэндэ эрид ехээр дээшэлүүлжэ болохо аргын бии байһыень гэршэлнэ ха юм. Теэд 1953 онойхитой сасуулжа үзэхэдэ, 1958 ондо аймаг дотор мяха үйлэдбэрилгэнь бага болоһон байна. Энээнэй шалтагаание тайлбарилха шухала болоно.

Түбхын түрүүндэ малайнь тоо 1953 онойхиһоо олошороогүй, харин үсөөршоо. Бодо малайнь тоо 9 процент (үнеэдэйнь —11 процент), адуу моридойнь—43 процент, гахайнь—43 процентээр үсөөн болошоо. Энэ юун дээрэһээ болооб гэбэл, орооной кампаниин эмхитэйгээр үнгэргэгдэдэггүй ушарһаа эхэ малнуудынь олоор һубайрна. Үнеэд болон хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ хэгдэнэгүй шахуу. Юрэнхыдөө энэ хүдэлмэри аймаг дотор огто хэрэгсээгдэнэгүй гэхэдэ ехэ алдуу болохогүй. Малнуудынь, илангаяа түлнүүдынь олоор үхэнэ, гарзална. Жэшээнь, 1958 ондо бодо малайнь аяар 7,4 процент, хэтэрхэдээ үнеэдэйнь 3,3 процент үхөө. Энээние тоо толгойнь талаар хаража үзэхэдэ ехэ олон мал үхэһэн болоно. 1957 онойхитой сасуулбал, 1958 ондо аймаг дотор али бүхы малайнь үхэл 5,5 процентээр дээшээ болоһон байха юм. Түлнүүдэйнь үхэл бүришье ехэ байна. 1958 ондо түрэһэн тугалнуудайнь 17 процент, хурьгадайнь 7,1 процент үхөө. Энэ хадаа гол түлэб харууһалгын муу дээрэһээ болоно. Дүй дүршэлтэй, оролдосотой, үнэн сэхэ хүнүүдые шэлэжэ олоод, мал ажалда томилхо ябадал һулаар эмхидхэгдэнэ. Малшадай дунда коммунистнууд болон комсомолшуудай тоо үсөөн байһаар. Аймагай ажахын гол һалбаринь мал ажал болоно. Тиигэбэшье һаань, аймаг соохи комсомолшуудай гурбанай нэгэ хубиһаа үсөөниинь малшадаар ажаллана. Ленинэй нэрэмжэтэ, «40 лет Октября», «Родина» колхозуудта коммунистнуудайнь минил 25—35 процент мал ажал дээрэ хүдэлнэ.

Аймаг дотор мяха үйлэдбэрилгын бага болоһоной баһа нэгэ шалтагаан тухай хэлэхэдэ, малайнь үүлтэр ехэ муу байна. Малнуудынь өөдэгүй жэжэнүүд байһан туладаа мяхашье, һүшье тон багаар үгэнэ. Теэд малай үүлтэр һайжаруулхын тулада племенной хүдэлмэри мүртэйгөөр ябуулагданагүй. Олохон колхозуудта симментал үүлтэрэй буханууд бии аад, үнеэдээр хамта зоргоороо ябажа байдаг. Аймагай хүдөө ажахын инспекци энээн тушаа ямаршье хэмжээ абанагүй. Зоотехническэ заабариин ёһоор, эмхитэй гуримтайгаар племенной хүдэлмэри ябуулаагүй һаа, малай үүлтэр хайшан гээд һайжархаб. Колхозуудай эхин парторганизацинууд энэ хэрэгтэ илангаяа ехэ анхарал хандуулха зэргэтэй. Яахадааб гэхэдэ, Закаменай аймаг энэ талаар бусад аймагуудһаа ехээр гээгдэжэ ябана. Аймагай «Заготконторын» директор нүхэр Цыбиков пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ, малнууднай томо болоногүй, харин жэжэ боложо байна гэжэ шүүмжэлэл хээд, иимэ жэшээ харуулаа: 1957 ондо гүрэндэ тушаагдаһан малайнь толгой бүхэнэй амидын шэгнүүр дунда зэргээр 228 кг. болоһон аад, 1958 ондо 220 кг. болоо. Тус баримтаһаа нүхэр Цыбиковэй хэһэн тобшололые зүб гэхээр бэшэ байбашье һаань, энээндэ анхарал табингүй байхын аргагүй. Ниитэ дээрээ Закаменай малнуудай амидын шэгнүүр тон бага байна. Һэнэгтэй нооһошье, мяхашье, арһашье үгэдэггүй хонид олон болошонхой гэжэ тэндэ хүнүүд зүб хэлсэнэ.

Энээн дээрэһээ хараад үзэхэдэ, олонхи колхозуудай правлени болон эхин парторганизаци мал ажалда анхаралаа багаар хандуулна. Эндэ тэдэнэр өөһэдынгөө нүлөө хүсэд һайнаар үзүүлнэгүй. Энэ асуудалаар «Дружба», «Коммунизм» колхозуудай парторганизацинуудай хүдэлмэриин дутагдалнууд пленум дээрэ хурсаар шүүмжэлэгдээ. Тэдэ колхозуудта малынь ехээр хороһон байна. Тэдэнэй ажахынь өөдөө болоногүй. «Байгал» колхозой хүдэлмэридэ баһал ехэ дутуунууд бии. Тарялангай ажал хэдэггүй аад, малайнгаа үүлтэр һайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхын тулада тус колхоз мүртэй юумэ хэнэгүй. Колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө (түрүүлэгшэнь нүхэр Бабалаев, эхин парторганизациинь секретарь нүхэр Доржиев) мал ажалые хүгжөөлгэдэ харюусалгагүйгөөр хандадаг байһысень нэгэ иимэ огто тэсэшэгүй баримта элишэлнэ. Энэ колхозойхид тугаллахаяа ябаһан 20 үнеэдээ һаяхан «Заготконторо-до» тушаажархиһан байба. Энэмнай гүрэндэшье, хамтын зөөридэшье хэмгүй ехэ хохидол үзүүлнэ бшуу. Энээние партиин айкомой пленум дээрэ үгэ хэлэһэн зарим нүхэдэй ехээр буруушааһаниинь тон зүб. Эндэ зэмэтэй хүнүүдтэ шанга хэмжээн абтаа.

Тэрэшэлэн адууһа малнуудайнь ниитэ тоо соо эхэ малнуудай тоонь

Тарьян ажал хүгжөөлгөөр

Ороoһо таряа, үбһэ ногоо элбэгээр ургуулаагүй һаа, мал ажалшье амжалтатайгаар хүгжөөхын аргагүй байһаниинь мэдээжэ. Һүүлэй табан жэл соо аймаг дотор тарилгын талмай нилээд ехэ болоо, 4000 шахуу гектар шэнэ газар элдүүрилэгдээ. Тиигэбэшье тарьян ажал хүсэд һайнаар эрхилэгдэнэгүй. Агротехникын ёһоор севооборот хэрэглэгдэнэгүй. Үтэгжүүлгэ муугаар хэгдэнэ. Закаменай аймагай эрхэ байдалда тарьян ажал ёһотойгоор эрхилжэ болохогүй, үндэр баян ургаса ургуулхын аргагүй гэһэн һанамжанууд хаа-яа гарадаг, бии хэбэртэй. Иимэ һанамжын огто буруу байһыень түрүүшүүлэй хүдэлмэриин дүй дүршэл тодоруулна. Үнгэрэгшэ жэлдэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой нэгэ бригада (бригадирынь нүхэр Гунжитов Цыбикжап) 180 га газарһаа гектар бүриин 10 центнер шэниисэ. 38 га газарай гектар бүриһөө 14, 5 центнер ячмень ургуулжа абаһан байна. Михайловка нютагтахи сортоучасток (агроном нүхэр Залуцкий) гектар бүриин 14—15 центнер ороoһо таряа ургуулна.

«Родина» колхозой луговодууд (ахалагшань нүхэр Цыренов Дымбрыл) хамта 441 га сабшалан дээрэһээ гектар бүриин 12—14 центнер үбһэ ургуулжа абаһан байна. Иимэ ургаса ургуулхын тулада тэдэнэр тиимэ тусгаар, ойлгогдошогүй, хүшэхүртэшэгүй юумэ хээшьегүй байха юм. Тэдэнэр сабшалангайнгаа талмайе модо шулуунһаань, бог шоройһоонь бүрин сэбэрлээд, шэбхэ гаргажа тарааһан, саг сагтань уһалһан байна. Үнэн зүрхэнһөө оролдоод байбал, иимэ хүдэлмэри колхозник бүхэн хэжэ шадаха бшуу.

Хартаабха болон овощь ехээр ургуулхашье арга бии. Түрүү хүнүүд тэдэние мүнөөшье амжалтатайгаар ургуулна. 1958 ондо Сталинай нэрэмжэтэ колхоз хартаабха, овощь муу бэшээр ургуулаад, 250 мянган түхэригэй олзо оруулаа. Тиихэдэнь хэдыхэн модоной газарта зэргэлээд байһан Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз хартаабха, овощь ургуулхаяа оролдоногүй гэжэ пленумдэ хабаадагшад тус колхозой хүтэлбэрилэгшэдые шүүмжэлээ.

Культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри эрид һайжаруулха

Пленум дээрэ энэ асуудалда шухала анхарал хандуулагдаа. Тус хүдэлмэридэ тохёолдодог дутуунуудые пленумдэ хабаадагшад хурсаар шүүмжэлһэн байна. Үгэ хэлэһэн зарим нүхэдүүд колхознигуудай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, тэдэнэй амжалтатай, оролдосотойгоор ажаллахын тулада тэдээн тухай анхарал оролдолго гаргаха, тэдэние үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдээр таһалгаряагүй хангажа байха, тэдэнэй культурна ёһоор амарха тухай бодожо үзэхэ, хэмжээ абаха шухала гэжэ тэмдэглэбэ. Энэ талаар дутуу дунданууд олон байна.

Республика дотор соёлой дэбжэлгэ эхилһээр нилээд болобо. Теэд энэ үе соо Закаменай аймагта хэгдэһэн юумэн бага байна. 1957—1958 онуудта колхозно типовой нэгэшье клуб баригдаагүй. 1958 ондо аймаг доторнь 9 культбаза, 2 клуб, 2 медпункт, 5 улаан булан, 15 бани, 3 нарайлалгын байшан баригдаха ёһотой байһан аад, оройдоо 3 культбаза, 3 улаан булан, 1 бани, 1 нарайлалгын байшан, 2 медпункт баригдаа.

Зарим колхозой хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала хүдэлмэридэ хайша хэрэгээр хандана. «Коммунизм» колхозой малшад ехэ таруугаар, бүлэг бүлэгөөрөө 50 гаран газарта ажаһуудаг. Теэд тэдэнэй минил 8 газартань радио бии юм. Гадна холын гүүртэ, отарануудайнь малшад хэдэн недели соо газетэшье, журналшье абангүй байдаг юм гэжэ пленум дээрэ шүүмжэлэл гараһан байна. Иимэ ушарнууд тус колхоздо урданшье үзэгдэдэг байһан байгаа. Теэд колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Санжитов, эхин парторганизациинь секретарь нүхэр Балуев гэгшэд энээн тухай мэдэжэ байгаад, яахадаашьеб хэмжээ абанагүй.

Партиин Закаменай айкомой пленумдэ хабаадагшад ажал хүдэлмэриингөө дутуунуудые дары түргэн усадхажа, долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ аймагайнгаа хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ эрид хубилалта туйлахаар бэлэн байһанаа мэдүүлбэ. Зүбшэн хэлсэһэн асуудалаараа пленум дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Ц. Цыденов.

☆ ☆

Улан-Удын ПВЗ-гэй паровоз-хабсаралгын цехын А. Ю. Балуевай хүтэлбэрилдэг слесарьнуудай бригада КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлжэ, үдэр бүриингөө даабариие 250—270 процент дүүргэнэ. Мүн энэ бригадынхид коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө эршэмтэйгээр ажаллана. **Зураг дээрэ:** бригадын гэшүүд ажал тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

Л. Хайдуровай фото.

Ажалшадые эд бараагаар хүсэд хангаха

Республикын эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн һаяхан Улан-Удэ городто болоо. «Кооперативна худалдаа наймаа саашадань бүри һайнаар эмхидхэхэ хэмжээнүүд тухай» Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Танхаев элидхэл хэһэн байна.

Эд хэрэглэгшэдэй кооперациин хүдэлмэрилэгшэд партиин XXI съездын хүндэлэлдэ мүрысэжэ, хүдөө нютагуудаар, малай фермэнүүдтэ эд бараа бүри ехээр, һайнаар наймаалдаг болохо талаар оролдолго гаргана гэжэ элидхэлшэ, мүн үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Гэхэтэй хамта хүдөөгэй олохон магазин, ларёк, столовонуудай, мүн зарим хүдэлмэрилэгшэдэйнь үшөөл муугаар ажалладаг, түрүүшүүлэй дүй дүршэлые ажалдаа хэрэглэдэггүй байһаниинь зүблөөн дээрэ элирүүлэгдээ.

Ториин, Кяхтын аймагуудай потребсоюзуудай, Түнхэнэй аймагай Жэмһэгэй сельпогой, Бичурын аймагай Ново-Сретенскэ сельпогой магазинууд керосин, дабһа, хилээмэ, мүн бусадшье шухала зүйлнүүдые ходо таһалдуулна. Тиин гэһээнь тиимэ эд бараан складуудтань бии байдаг.

Кабанскын, Ториин, Иволгын, Хэжэнгын аймпотребсоюзуудай, Оронгын, Жэрэмэй, Кударын, Бага-Куналейн сельпогой магазинуудта ариг сэбэр сахигданагүй. Бичурын, Кяхтын, Ториин, Хориин аймагуудай худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд малай гүүртэ, фермэнүүд дээгүүр ябажа, эд бараа наймаалдаггүй, нүүдэл ларёгуудые эмхидхэхэ асуудалда зохихо анхарал хандуулдаггүй байна.

Гүүртэ, фермэнүүдтэ наймаалагшагүй ларёгуудые эмхидхэхын тула жэжээр багсалагдаһан эд бараа ехээр эльгээхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэд дурадхаа. Энээн тушаа Түнхэнэй аймпотребсоюзай түлөөлэгшэ нүхэр Бирбаев иигэжэ мэдүүлбэ:

—Наймаалагшагүй ларёгуудые гүүртэ, отарануудта олоор эмхидхэхэ хүсэлэнтэйбди. Энэ зорилгоо амжалтатайгаар шиидхэхын тула Буркоопсоюзай, аймпотребсоюзуудай, мүн худалдаа наймаанай бусадшье организацинуудай складһаа жэжээр багсалагдаһан кондитерскэ зүйлнүүдые хүдөөгэй магазинуудта ехээр эльгээжэ байгаа һаань, һайн һэн.

Хүдөө нютагуудта ажаһуугшад гэрэй элдэб хэрэгсэл, электроутюг, мяха хэршэдэг, шорой хамадаг машинануудые ехээр хэрэглэнэ. Гэхэ зуура тиимэ хэрэгсэлнүүд база, складуудта хэбтэжэ байдаг юм.

Зүблөөндэ хабаадагшад хүдөөгэй худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан бэшэг батлан абаад, партиин XXI съездын хүндэлэлдэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхые уряалаа.

М. Николаев.

☆

Мүнгэн түлбэридэ орохонь

Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз айм... соохи эгээ томо хүдөө ажахын а... тельнүүдэй нэгэн юм.

Олзо доходынь жэлһээ жэл... дээшэлжэ, колхознигуудай ажа... байдал улам һайжарна.

Хэрбээ 1952 ондо колхозой ол... 928 мянга тухай түхэриг болоһо... нэгэ ажалта үдэртэ зуун таби мү... гэн хубаагдадаг байбал, үнгэрһ... жэлдэ олзомнай 6 миллионһоо д... шэлээд, ажалта үдэр бүриин ... түхэриг хубаагдаа.

Хонин ажал колхозой ажахы... гол һалбари болоно. 1958 ондо х... нидой тоо 25 мянганда хүрг... дэжэ, 1952 онойхиһоо 10 гаран мя... гаар олошороо. Урдань хони ... хэдэггүй Куллуг, Хүнтэйн талану... даар мүнөө хэдэн фермэ баригда... хай. Хонид бултадаа шахуу нари... нарибтар нооһотой болонхой. Э... бүгэдын ашаар гансахан хони... ажалһаа 4 миллион түхэриг ол... оруулагдадаг болоо.

Нёдондо жэл МТС-эй хубилга... дахада, энэ колхоз 300-гаад мянга... түхэригэй сэнтэй 17 трактор, ... сеялкэ, 11 комбайн, нооһо хайша... даг 6 агрегат болон бусад техни... худалдан абаһан юм. Ингэжэ ни... тынгээ ажахые саашадань хүгжө... хэ, олзо доходоо дээшэлүүлхэ шэ... арга боломжотой болоо.

Энэ жэл эдлүүриин газарай 1... гектар бүридэ 200 центнер һүн, ... центнер мяхан, 10 центнер нооһ... абтаха, бүхы олзо доходынь доло... миллионһоо дээшэ болгогдохо... хараалагдана.

Ниитынгээ ажахын иимэ ехэ... хүгжэжэ байһые хараада абаж... мүнгэн түлбэридэ орохо гэжэ ко... хознигууд шиидхээ.

—Ажалай түлөөһэ мүнгөөр үгэд... болобол, бүрил һайн байха,—гэж... правлениин түрүүлэгшэ Сульт... Абидуевич Цыбиков хэлэнэ.

Мүнгэдэжэ бодоод, хэнэй юу аб... ха тухай тодорхойлон хэлэбэл иим... Хонин ажал дээрэ ябаһан хүн д... да зэргээр һарадаа 800—900 түх... риг, һаалишан—800—850 түхэри... жолоошод—500—600 түхэриг л... абаха болоно. Урда тээнь нэмэл... түлбэридэ, шагналда мал үгэд... һаа, мүнөө мүнгөөр үгэхэ байна.

Мүнгэн түлбэридэ орохо асууд... һаяар болохо хамтын суглаан д... рэ тодорхойгоор хэлсэгдэхэнь.

К. Бадмаев.

Курумкан.

Үнэгүй мебель гаргаха аргатай

Манай Совет гүрэн жэл ерэхэ тудам улам хүсэтэй, баян боложо байна. Хаа хаанагүй шэнэ шэнэ, уужам һаруул байрын гэрнүүд олошорно.

Ажалшадай байра байдалай һайжарха, соёл культурын хүгжэхэ тудам хүнэй ажабайдалда шухала хэрэгтэй элдэб зүйлэй гэрэй хогшол, гоё һайхан, янза бүриин мебель улам ехээр хэрэглэгдэнэ.

Манай Улан-Удыншье мебелиин фабрика ажалшадай эрилтые хангаха талаар үнгэрһэн жэлдэ зарим тэды юумэ хээ.

Тус фабрикын хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэл 7700 мянган түхэригэй элдэб зүйлэй мебель бэлдэжэ гаргаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээ һэн.

Энэ фабрикын стул дархалдаг цехын хүдэлмэрилэгшэ Иван Викентьевич Леоновичын даадаг комсомол-залуушуулай бригадынхид партиин XXI съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, оролдосотойгоор ажаллажа байна. Энэ бригадынхидай дунда даабаряа дүүргэдэггүй хүн байдаггүй. Тэдэнэр үдэр бүхэндэ нормоёо 150—170 процент хүрэтэр һайн шанартайгаар дүүргэнэ.

Иван Викентьевич энэ фабрикада ажаллажа эхилһээр арба гаран жэл болобо. Тэрэ түрүүшээр модошо дарханай мэргэжэл шудалха хүсэлэнтэй һурагшаар ороһон байгаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо энэ ажалдаа ёһотойгоор дурлажа, мэргэжэл шадабаритай нүхэдэйнгөө хажууда ажаллан, тэдэнэй туһаламжаар уран нарин модошо дархан болоо һэн. Леонович туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амардаггүй, ходо мэргэжэлээ дээшэлүүлхын тула зоримгой, тэсэмгэйгээр оролдодог. Иигэжэ юрын хүдэлмэришэнһөө аяар мастер болотороо урган гараа.

— Манай зариман энэ фабрикада хүдэлмэрилжэ эхилһээр оройдоол жэл тухай боложо байна. Теэд иимэ богонихон сагта Иван Викентьевичын туһаламжаар олон юумэ дархалжа шадаха болонхой. Тэдэнэр түрүүшээр үдэрэйнгөө даабари дүүргэхэһээ байтагай, зэр зэмсэгээшье хайшан гэжэ барихаяа мэдэдэггүй байгаа.

Нүхэр Леонович хүн бүхэндэ туһалдаг, яажа зэр зэмсэг бариха, дархалхые заадаг. Тиигэжэ тэсэмгэйгээр һургадагайнь ашаар ажалдаа абьяастай залуу урашуул, наришуул олон болоо. Жэшээнь, Зина Курноскина, Галина Русанова, Владимир Шишкин, Тимофей Николаев болон бусад түрүүшүүлэй зэргэдэ оронхой.

Тус бригадын гэшүүд партиингаа ээлжээтэбэшэ XXI съездын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөөндэ оролсоод, арга боломжоёо шадамараар хэрэглэжэ, эбтэй эетэйгээр ажаллан, үнгэрэгшэ жэлэй ноябрьһаа хойшо фабрика соогоо түрүү һууриda ябана. Тиигэжэ Иван Викентьевичын хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригада дирекциин, профсоюзна организациингаа магтаалда хүртөөд, ВЛКСМ-эй райкомой дамжуулгын улаан вымпел алдангүй барина. Мүн съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр январь һарын түсэб дүүргэхын түлөө шармайн оробо.

Гэхэтэй хамта Улан-Удын мебелиин фабрикынхидай хүдэлмэридэ олон дутуу бии. Мүнгэн олзо оруулха жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэшье, ажалшадта эгээн хэрэгтэй янза бүриин стол, стул хэхэ жэлэйнгээ түсэб фабрика дүүргээгүй. Бук модоор хэгдэһэн үнэ сэн ехэтэй шифоньер, диван олоор бүтээн гаргажа, түсэбөө дүүргэһэн байна.

1958 ондо түсэбөөр хараалагдаһанай ёһоор, 16500 стул, 4900 стол хэхэ аад, 15915 стул, 4538 стол хэжэ наймаанда гаргаа. Тэдэнэйнь 5202 стулынь бук модоор хэгдэһэн байна. Теэд манай республика бук модоной ургадаггүйнь мэдээж... Энэ модон холоһоо түмэр зама... асарагдана. Тиимэһээ бук модо... хэгдэһэн элдэб хэрэгсэл үнэ с... ехэтэй болоно бшуу.

Теэд хэнэйшье мэдэһээр, респу... ликамнай ой модоор баян нют... ха юм. Манай эндэ шанарайнга... шье талаар дутахагүй, гоёшье, ... тахадаа бэлэн хуһан элбэгээр ... гадаг. Мүн элдэб юумэ дархал... да таатай нарһан элбэг. Иимэ ... доор шифоньер, комод болон бу... дые хэхэдэ яаха юм. Зүгөөр ии... мебель урда жэлнүүдтэ олоор ... тээн гаргагдагша һэн. Үнэ сэнгы... шье химда, гаргашаншье бага б... гаа.

Харин Улан-Удын мебели... фабрика һүүлэй үедэ иимэ хим... мебель гаргадаггүй тооной бо... шоо.

Мүнөө нарһан модоор хэгдэ... шифоньер болоод гэрэй бусад ... рэгсэл һүүлэй үедэ юундэ гарг... данагүй гээшэб гэжэ тус фабрик... директор нүхэр Букаревһоо ас... хада:

— Фабрикадамнай иимэ модо... дархалха тухай түсэбөөр хараал... даагүй. Саашадаа нарһан моде... мебель хэхээ болихомнай аабза... гэжэ тэрэ сэхэ хэлэнэ.

Нютагай элдэб материал ү... нөөр хэрэглэн, гаргаша багат... гаар янза бүриин мебель бүт... гаргаха тухай КПСС-эй XXI съ... дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой х... элидхэлэй тезисүүд соо хараал... данхай. Тиимэһээ мебелиин фаб... ка республикынгаа баялигые һ... наар ашаглан, элдэб модо хэр... лэжэ, ажалшадта шухала мебе... гаргаха уялгатай.

Бурядай АССР-эй совнархоз... дэргэдэхи хүнгэн, эдеэ хоолой п... мышленностиин управлени ме... лиин фабрикын долоон жэлэй ... сэбтэ эдэ бүгэдые хараалха б... гэжэ һанагдана. **Б. Шагжитар...**

Рязаниинхидай үүсхэлые дэмжэе!

1959 ОНДО ХОЁР ДАХИН ЕХЭ МЯХА

абаха, гүрэндэ тушааха гэжэ шиидэһэн Бичурын совхозойхидой дүй дүршэл, арга боломжонууд тухай эндэ хэлэгдэнэ

☆ ☆ ☆

Түрүүшын жэлһээ габшагайгаар хүдэлхэ

КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй шиидхэбэрине зүбшэн хэлсэжэ, доторойнгоо арга боломжо һайса тооложо үзөөд, манай совхозой коллектив 1959 ондо мяха абалга, гүрэндэ тушаалгые нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ болгохо гэжэ шиидэһэн байна. 1958 ондо 2400 центнер мяха гүрэндэ тушааһан байбал, энэ жэлдэ тэрэмнай 4800 центнер, 1960 ондо 7200 центнер болохо юм.

Мяха ехээр абадаг болоходоо адуу малайнгаа тоо толгойе хорооho бэшэ, харин олошоруулха ёhотой байнабди. Жэшээнь, мүнөө жэлдэ хонидойнгоо тоое 3000 толгойгоор олон болгожо, долоон жэлэй эсэстэ 41 мянган хонитой болохо гэһэн түсэбөө уридшалан, 1963 ондо дүүргэхэбди. Тиигэбэл эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ 145 хонитой боложо, ажахыгаа тусхай шэглэлтэйгээр эрхилхэ арга олгогдохо бшуу. Мүн эбэртэ бодо малай, эхэ гахайн тоо олошорхо. Нёдондо 57 эхэ гахайтай байбал, байгша ондо тэдэнээ 80 болгохобди. Гадна нэгэ удаа түрүүлхэ 100 толгой гахайтай болохо байнабди.

Адуу малаа олошоруулжа байгаад, мяха эрид ехээр абаха гээшэ иимэ бараг хэрэг бэшэ гэжэ мэдэнэбди. Тиигэбэшье түрэл партиингаа ЦК-гэй декабриин Пленумэй тогтоолые бэелүүлхэ, Эхэ орондоо хүдөө ажахын продуктнуудые, илангаяа мяха ехээр үгэхэ зорилго шиидхэхэ арга боломжо манайда бии. Түбхын түрүүндэ эхэ малай убайрха, залуу малай гарзалха бадалые усадхажа, малаа тобир тарганаар гүрэндэ тушаажа шадабал, ямаршье колхоз, совхоз иимэ амжалта туйлажа шадаха гэжэ һанагдана.

Манай совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд һүүлэй хоёр жэлэй туршада нилээд оролдолго гаргажа, энэ талаар зарим тэды амжалта туйлаһан байха. 1958 ондо үнеэдэй тоос 16 процентээр, хонидой—42,3 процентээр олошоруулха зуураа, мяха абалгаяа урда жэлэйхиһээ 40 процентээр дээшэлүүлжэ шадаһан байнабди. Тиин абтаһан хурьгадай 4 процент, поршоонхонуудай дүрбэнэй нэгэ хубинь гарзада ороо һэн. Хэрбээ тэдэнние хоролтогүйгөөр түлжүүлээ һаа, бүри ехэ мяхан абтаха байгаа.

Эдэ бүхы алдуу эндүүгээ мэдэржэ, мүнөө малайнгаа үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргэхын тула оролдолго гарганабди. Бүхы түрэлэй малнай бүдүүн тэжээлээр, илангаяа һайн шанартай үбһөөр хүсэд хангагдаа. Малаа дулаан байраар, уһаар хангахын тула зохихо хэмжээн абтаһан байна.

Эдэ бүгэдын ашаар малай үбэлжэлгэ хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр үнгэржэ байнхай. Декабрь һарада 1813 хурьган абтаад, бүрин бүтэнөөр түлжүүлэгдэнэ. Бүхы малай тамир урдынхитай сасуулхаар бэшэ һайн. Мүнөө жэл гүрэндэ тушаагдаха буруу, хашарагууд һайн харууһа, тэжээл дээрэ байжа, үбэлэйшье сагта шэгнүүрээ нэмээнэ.

Совхозой һаалишад мүн лэ үсэд нэтэрүүгээр ажаллана. Тэдэнэй оролдолгоор үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2271 килограмм һүн һаагдажа, бүхы дээрээ урда жэлэйхиһээ 35 процент ехэ һүн абтаа. Эрхим һаалишад Дулма Дармаева үнеэн бүриһөө 3323 килограмм, Дулма Гармаева 3203 килограмм һү һаагаа.

Хонишодоймнай амжалта бүришье ехэ. Тэдэнэр жэл соо нооһо хайшалалгаяа 58 процентээр дээшэлүүлжэ, 100 хониһоо 125 хурьга абажа шадаа.

Эдэ баримтанууд юу харуулнаб гэхэдэ, абаһан уялгаяа дүүргэхэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ шадабаритай бэрхэ малшад манай совхоздо олон. Эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэри һайнаар ябуулжа, тэдэнэртэ туһалжа байха хэрэгтэй.

Мүнөө жэлһээ эхилжэ совхознай гахайн мяха гүрэндөө ехээр үгэдэг болохонь. Тэрэнэй түлөө үнгэрэгшэ жэлдэ бэлэдхэлэй зарим хүдэлмэри хэгдэһэн байна. Нэгэн доро 77 эхэ гахайн байха типовой байра бариггдаа. Тэрэнэй утань 82 метр, үргэниинь 9,2 метр болохо. Энэ байра соо соргоор бүлеэн уһан урдажа байдаг. Таһалга бүридэнь жэжэ поршоонхонуудай дээшээ гүйжэ гараад эдеэлхэ байра түхеэрэгдэнхэй. Энээнэй ашаар поршоонхонуудые нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүүлхэ аргатай болообди. Мүн үбэлэй сагта 300 гаран гахай шахажа таргалуулха тусхай байра бии. Тэндэ мүн лэ бүлеэн уһан соргоор урдажа байдаг, хуурай эдеэ гахайнуудай өөһэдөө эдихэ кормушканууд түхеэрэгдэнхэй. Мүнөө жэл үбэлэй сагта 500 гахай шахажа таргалуулха байра шэнээр барихабди. Долоон жэлэй эсэстэ совхознай 300 томо эхэ гахайтай, нэгэ удаа түрүүлээд, үүсэлэгдэхэ 300 эмэ гахайтай байхаар хараална. Тиигэбэл жэлдээ 4500 центнер гахайн мяха гүрэндөө үгэжэ шадахабди. Энэ зорилгоёо болзорһоонь үшөө урид дүүргэхын түлөө оролдохо байнабди.

Һү, мяха гүрэндөө элбэг ехээр үгэдэг болохын тула совхозой хүдэлмэришэд хубидаа байһан малаа, үнеэдээ худалдаха гэжэ шиидээ. Тиимэһээ энэ жэлдэ хүдэлмэришэд болон алба хаагшадһаа 350 үнеэ. 400 гаран тугал худалдажа абаха арга бии. Эдэ малда типовой байра түхеэрхэ, үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадаа сагаан эдеэгээр, мяхаар (өөрын сэнгээр) хангаха хэрэгтэй болоно бшуу.

Туйлаһан амжалтаараа тулгуури хэжэ, долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ улам шударгыгаар хүдэлхэ, Эхэ орондоо хоёр дахин ехэ мяха үгэхэ байһандаа найданабди.

Б. Юмсунов, совхозой директор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1958 ондо зуун хонин бүриһөө 174 хурьга абажа түлжүүлһэн ахалагша хонишон Цыдып **Шоймполов.**

100 хонин бүриһөө 174 хурьган абтаа

Би Дарису эхэнэртэеэ 1930 онһоо хойшо мал ажал дээрэ хүдэлжэ ябанаб. Нүхэрни колхозой тогтоһон сагһаа хойшо таһалгаряагүй хони харууһална. Шэбэртэдэ совхозой эмхидхэгдэхэдэ, 400 эхэ хонидой отара даажа абаа һэмди. Түрүүшынгээ жэлдэ зуун хонин бүриһөө 110 хурьга абажа түлжүүлээд, хойто жэлынь—1958 ондо—зуун хонин бүриин 174 хурьган абтаа. Хурьгаднай гарза хоролтодо ороогүй.

Яагаад иимэ олон хурьган абтаа гээшэб? Нэгэдэхеэр, эхэ хонидоо жэлэй дүрбэн сагта тобир тарган байлгаха хэрэгтэй. Илангаяа зунай, намарай сагта хонидоо таргалуулжа абадагбди. Зундаа үглөөнэй 4 часһаа үдэшын 10 час болотор бэлшээдэг заншалтайбди. Зунай аяма халуунда шадаал һаа үндэр газарта, хадын оройгоор, һэбшээтэй бэлшээридэ ябуулдаг, гурба-дүрбэ дахин уһалдаг байнаб. Намартаа поли дээрэ, шэниисын узуурта адуулхада һайн. Тиимэһээ хониднай үбэлжэлгэдэ тобир тарганаар ородог. Мүнөөшье өөхэгүй хонин байхагүй. Тарган хонидһоо һайн хурьган гаража, түргэнөөр түлжэдэг юм.

Хоёрдохёор, хонидые саг соонь искусственна аргаар үрэжүүлхэ шухала. Энэ хүдэлмэриие дүй дүршэл ехэтэй техник Григорий Гребнев эрхилдэг. Зунай эхеэр хонидоо ороондо оруулхын тула үглөөнэй 3-һаа 5 час болотор хүдэлдэг байнабди.

Эдэ бүгэдын ашаар 1958 оной январь һарада 330 хонин хурьгалаа, зундаа 95 хурьган, декабрь һарада 265 хурьган абтаа. Тингэжэ жэл соо 400 эхэ хониһоо 695 хурьган абтаа бшуу. Энэ жэлдэ зуун хониһоо адагынь 130 хурьга түлжүүлхэ уялга абанхай, тэрэнээ дүүргэжэ шадахабди. Мүнөө январь һарада 35 хурьган абтаа, үшөө зуу гаран хурьган абтаха юм. Эртэ хурьгалһан тарган хонидоо шэлэжэ, һаядаа үрэжүүлхэбди.

Ц. Шоймполов, совхозой хонишон.

Элдэб тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ арга бии

Адууһа малайнгаа тооe олошоруулхатаяа хамта, 1959—1960 ондо мяха, һү, нооһо, мүн бусад продуктнуудые бүри ехээр абаха гэһэн социалистическэ уялгануудаймнай дүүргэлтэ нэн түрүүн тэжээлэй хэр зэргээр бэлэдхэгдэһэнһээ дулдыдаха байна.

Байгша ондо хамтынгаа адууһа малда 120—125 мянган центнер бүдүүн тэжээл, 8000 тонно силос, 30 мянган центнер таряа талханай зүйл бэлэдхэжэ абаха аргатай байнабди. Тиигэбэл хүсэд хүрэхэ тэжээлээр малнай хангагдаха болоно.

Хайшан гээд, ямар аргаар иимэ ехэ тэжээл бэлэдхэгдэхэб?

Түрүүшын ээлжээндэ бүдүүн тэжээл тушаа хэлэхэ болоо һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ үбһэ ногоон дунда зэргээр гектарай 12 центнер абтаа һэн. Зарим түрүү луговодууд нүхэд Эрдыни Цыдыпов, Бимба Ринчинов гэгшэд гектарай 50—60 центнер хүрэтэр үбһэ абаа. Эдэ луговодуудта даалгагдаһан 800 гектар сабшалангай га бүриһөө 18,5 центнер үбһэн хуряагдаа. Тиимэ болохолоороо энэ жэлдэ уһалагдадаг сабшалангаа үргэдхэжэ, тэндээ үтэгжүүлгэ ехээр гаргажа, дунда зэргээр гектарай 15 центнер ногоо ургуулха гэхэ гү, али 48—50 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха зорилготойбди. Энэнээ заатагүй дүүргэхын тула намартаа уһалууриин һубаг канава заһагдаа, үшөө нэмэжэ 10 километр канава татагдаа. Мүнөө сабшалан дээрэ аргал шэбхэ зөөгдэжэ байнхай.

Таряалан дээрэһээ 40—42 мянган центнер һолоомо, 33—35 мянган центнер зелёнко абтахаар хараалагдана.

Малай ашаг шэмые дээшэлүүлгэдэ шэмэтэ тэжээлэй тон хэрэгтэй байһыень хараадаа абажа, мүнөө жэл 550 гектар силосэй ногоо, 50 гектар тэжээлэй корнеплод, 65 гектар хартаабха тарихабди. Силос болохо ургамалнуудай дунда кукуруза гол һуури эзэлхэ юм. Кукуруза тариха 200 гектар пар дээрэ хүдэлхэ дүрбэн звено эмхидхэгдээд, поли дээрэ 600 гаран тонно шэбхэ зөөгдөөд байна. Энэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябаһаар.

Мүнөө жэлдэ ороoһо таряанай ургаса дээшэлүүлжэ, 5200 гектар ороoһото ургамалнуудай га бүриһөө 12 центнер ургаса абабал, бүхыдөө 60 мянга гаран центнер таряан абтаха болоно. Тэрэнэйнгээ хахадыень тэжээлдэ хэрэглэхэ болонобди.

П. Гылыков, совхозой главна агроном.

Гахайшад үгэдөө хүрэхэ

1959 ондо, мүн саашанхи жэлнүүдтэ гахай олоор үсхэбэрилжэ, үнэ сэн багатай тарган мяха гүрэндөө ехээр үгэхэ зорилго манай совхозой урда табигдаад байна. Манай дунда хори гаран жэл энэ хүдэлмэридэ ябажа байһан гахайшад Бальжитсу Дугаржапова, Цыдып Гармаев гэгшэд бии. Гахайе шахажа таргалуулхын тула Мария Конечных эдэбхитэйгээр ажаллана.

Эдэ түрүүшүүл баян дүй дүршэлөө залуу гахайшадта дамжуулан үгэдэг, тэдэндэ жэшээ харуулан хүдэлдэг. Үнгэрэгшэ жэлдэ Цыдып Гармаев Бальжитсу эхэнэртэеэ суг 41 эхэ гахай харууһалжа, тус бүриһөөнь 18 поршоонхо абажа түлжүүлээ. Байгша ондо эдэ хоёр мүн лэ тэдэ гахайнуудай тус бүриһөө 25 поршоонхо абаха гэжэ шиидээ.

Мүнөө үедэ фермэдэмнай таба—зургаан һаратай 448 гахай түлжүүлэгдэжэ, шахагдажа байнхай. Тэдэнэр ехэ, багаараа, наһаараа илгагдажа, дүрбэн ондоо тэжээгдэжэ байна. Эдэнэй томонуудынь (нэгэ центнер шэгнүүртэйгээр) февраль һарын һүүлээр гүрэндэ тушаагдаха юм. Бэшэниинь хоёрдохи кварталда бэлэдхэлэй пунктда абаашагдаха. Тус бүридөө дүшөөд килограмм шэгнүүртэй 580 гахай хоёрдохи кварталда, 778 гахай гурбадахи кварталда шахагдажа эхилхэ. Жэлэй һүүл багта үшөө 311 гахай шахалгада табигдажа, хойто жэлынь гүрэндэ тушаагдаха.

Шахан таргалуулагдажа байһан гахайда (70—80 килограмм шэгнүүртэй) үдэртөө 2 килограмм таряа талханай зүйл, 2 килограмм үбһэнэй гурил, 2 килограмм силос үгтэнэ. Гахайн мяханай үнэ сэнгые хямдаруулха хэрэгтэ үбһэнэй гурил арга бэшэ хэрэгтэй. Мүнөө фермэ дээрээ 600 центнер хүсы үбһэтэй байнабди. Тэрэнээ һаянай тээрмэдэжэ эхилээбди. Гадна шахагдажа байһан гахайнуудта яһанай гурил. шабар үгэлсэхэдэ һайн.

Ингэжэ манай гахайшадай абаһан уялгаяа дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ байһаниинь һэжэггүй.

Ж. Тогмитов, ахалагша гахайшан.

Малай тарган—манай гарта

Үхэрэй тарган мяха ехээр тушааха зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ мал адуулагшадай үүргэ ехэ. Би хорёод жэлдэ мал адуулагшаар хүдэлжэ байнаб. Бусад адуулгашад мүн лэ олон жэлдэ хүдэлжэ, дүй дүршэл ехэтэй болонхой.

Үнгэрһэн зун Зүүн Бэе гэжэ газарта малтаяа зуһаһан байнаб. 120 хашарагуудайнгаа томонуудые илгажа, 90 толгойень һайн тамиртайгаар гүрэндэ тушаагаа һэм. Тэдэ хашарагуудайнгаа шэгнүүрые июнь һарада 750 грамм, июльдэ—1030 грамм, августда—1350 граммаар нэмээгээ һэм. Иимэ үрэ дүн туйлахын тула малаа үдэр һүнигүй адуулдаг, үдэртөө хэдэн дахин бэлшээрээ һэлгэдэг, гурбаһаа үсөөн бэшэ уһалдаг байнабди.

Зунай халуун үдэр үглөөгүүр малаа доро газар, шугы бургааһан соогуур, үдэрэй халуунда, һоно, аляаһанай хүдэлхэ үедэ малаа үндэр газар, хадын оройдо, һэбшээндэ гаргадаг заншалтайбди. Һүниидөө малаа тала газар руу адуулхада зохид байдаг.

Үнгэрһэн намар 55 буруу даажа абаад, тэдэнэйнгээ тамирые һулааруулангүй, улам һайжаруулжа байнаб. Декабрь һарада буруунуудайнгаа тус бүриинь шэгнүүрые дунда зэргээр үдэртөө 580 граммаар нэмээгээб. Мүнөө январиин шанга хүйтэнэй үедэ буруунуудта үдэртөө 7—7 килограмм үбһэ, 300—500 грамм таряа талханай зүйл үгтэнэ. Дулаан үдэр хоёр удаа уһалагдадаг. Дабһа таһалгаряагүй байдаг. Үбэлэй сагта буруунуудайнгаа байрые дулаанаар байлгаха, хэбтэрыень хуурай, зөөлэн байлгаха гэжэ оролдогшоб.

Даажа байһан буруунуудаа һайса үбэлжүүлжэ, ерэхэ зундаа оролдосотойгоор адуулжа, тус бүриень 3—3,5 центнер шэгнүүртэйгээр гүрэндэ тушаахые оролдохоб.

Ц. Цырендоржиев, мал адуулагша.

Мэргэжэлтэдэй эдэбхитэй хабаадалгаар...

Үнгэрэгшэ намарһаа хойшо манай совхозой мэргэжэлтэд, эгээн түрүүн ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд мал эмшэлхэһээ гадна, ажалай эмхидхэлшэд болохо гэжэ шиидээ һэн. Совхозой главна ветеринарна врач нүхэр Бадмаев, ветеринарна врач нүхэр Тарнуев, ветеринарна техник нүхэр Алексеев гэгшэд тус тустаа фермэнүүдые даажа абаад, тэндэхи хүдэлмэри эмхидхэдэг, мал эмшэлдэг болонхой. Би мүн лэ ветеринарна фельдшерээр хүдэлжэ байтараа, Гутайда байдаг 121 үнеэдтэй һаалиин гүүртэ, гурбан зуугаад толгой буруу, хашарагай гүүртэнүүдые, хоёр мянга гаран хонитой отарануудые даалсаад байнаб.

Гүүртэ, отаранууд дээгүүрээ саг үргэлжэ ябажа, малшадай хүдэлмэридэ захяа заабари үгэхэ, ажал хүдэлмэриие эрдэм ухаанай үндэһөөр эрхилхые хүсэдэгбди. Малай байрануудые дулаалхаһаа эхилээд, ороoһо таряа бутаруулха, малай доро дэбдихэ зүйлөөр хангаха, тэжээл зүбөөр гаргашалха асуудалнуудые үдэр бүри шиидхэхэ хэрэг гарана.

Ингэжэ тусхай хүдэлмэри даажа абаад, ажаллахада урматай байна.

М. Эрдынеев, ветфельдшер.

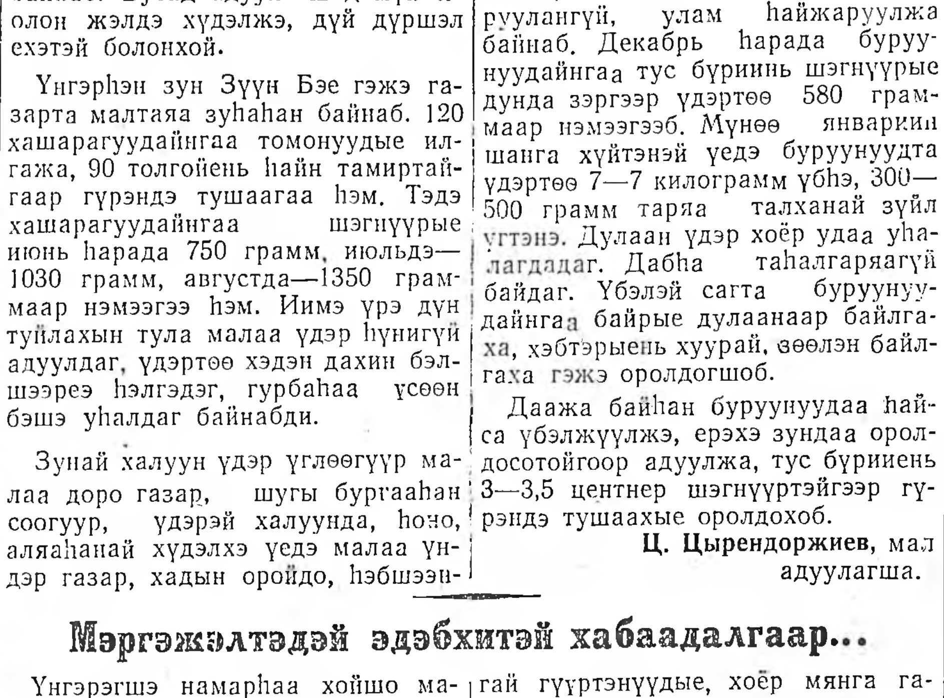

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой фермэдэ 5—6 һаратай поршоонхонуудые шахан таргалуулжа байна.

А. Борисовай фотонууд.

Хубидаа мал барихаяа болихоор саг ерээ

КПСС-эй ЦК-гэй түүхэтэ сентябриин (1953 он) Пленумһээ хойшо үнгэрһэн үе соо хүдөө ажахымнай эрид хурданаар хүгжэжэ эхилээ. Манай Шэбэртэ нютагта хоёр жэлэй урдатээ совхоз тогтожо, урдын колхознигууд бүхыдөө хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ жагсаһан юм. Тэрэ сагһаа хойшо шэнэ совхозой ажал хүдэлмэри урагшатайгаар ябажа, хүнүүд урматайгаар хүдэлдэг болоо. Совхозой жиирэй хүдэлмэришэн һарадаа 300—400 түхэриг, малшад 700-һаа мянга гаран түхэриг салин абадаг. Хүдэлмэриин наһанһаа гараһан үбгэд, хүгшэд пенси абана.

Эгээл энэ үедэ совхозой хүдэлмэришэд хубидаа үхэр мал барижа, ажалһаа һамшажа байхаар бэшэ болоо. Ажалда дурагүй заримашуул лэ мүнөө үнеэнһээ шэргүүлдэд байха бэзэ. Хубиин мэдэлдэ байһан үнеэдые совхоздоо худалдаад, тэндэ һайн фермэ тогтоожо, силос болон бусад тэжээлээр хангабал, мүнөөнэйхиһөө хоёр-гурба дахин ехэ һүн абтаха байһаниинь дамжаггүй. Би гэр бүлынхидтэеэ зүбшөөд, үнеэгээ хэзээшьегүй худалдахаар бэлэн байнаб.

Гэхэтэй хамта совхозой хүдэлмэришэдые мяха, тоһо, зөөхэй, һүн гэхэ мэтэ мал ажалай хүнгэн сэнтэй продуктнуудаар таһалгаряагүй хангаха, тусхай ларёк болон столовонуудые нээхэ, хүүгэдэй ясли, садуудые хүсэд хүрэхөөр түхеэрхэ хэрэгтэй. Хэрбээ тиигэбэл, совхозой хүдэлмэришэд, илангаяа гэрэй эзэн эхэнэрнүүд ямаршье таталяагүйгөөр ниитын ажалда ябаха, өөһэдынгөө соёл гэгээрэлые дээшэлүүлхэ сагтай болохо байна бшуу.

Д. Тогочеев, совхозой хүдэлмэришэн.

Түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ

Тодорхой зорилго урдаа табяад, ажал хүдэлмэреэ оролдосотойгоор эмхидхээд байбал, ямаршье бэрхэшээл дабагдаха. Тэрэшэлэн мүнөө жэл манай совхозой хүдэлмэришэд нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ мяха абажа, гүрэндөө тушааха тодорхой уялга абаад байхадаа, хэзээ хэзээнэйхиһээ эмхитэйгээр, оролдосотойгоор ажаллаха болоно, ажалланашье.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада совхозой мэргэжэлтэд, малшад эхэ малай һубайралгатай эрид шангаар тэмсээ. Юундэб гэхэдэ 1956 ондо совхозой эмхидхэгдэхэһээ урид, үнеэдэймнай гурбанай нэгэ хуби, хонидоймнай дүрбэнэй нэгэ хуби һубайрһан байгаа бшуу. Һүүлэй жэлнүүдтэ эхэ хонидоо бүхыдэнь искусственна аргаар үрэжүүлдэг боложо, гол түлэб үбэлэй һарануудта хурьгалуулнабди. Тэрэнэй ашаар 1958 ондо 4819 эхэ хониһоо 6031 хурьган абтаа. Байгша ондо хонидоо мүн лэ һайнаар харууһалжа, искусственна аргаар үрэжүүлжэ, 100 хонин бүриһөө 120 хурьга абаха гэжэ манай хонишод шиидэнхэй, абахашье байха.

Фермэнүүдэймнай нэгэшье үнеэн һубайрдаггүй. Үнгэрэгшэ жэлдэ 611 эхэ үнеэ, шэнэ гунжануудһаа 685 тугал абтаа. Үнеэднай түхэреэн жэл соо һубаржа тугалладаг. Жэшээнь, декабрь һараһаа апрель һара хүрэтэр бүхы үнеэдэй 70 гаран хубинь, нүгөөдүүлынь зунай эхеэр, үсөөхэниинь намар тугалладаг. Залуу гунжадые ороондо табихадаа ноябрь, декабрь һарануудта тугаллуулхаар хараалдаг заншалтайбди. Бухануудаа үе үе болоод һэлгэдэг, жэлэй дүрбэн сагта тобир тарганаар байлгажа, амяарлан харууһалдагбди.

Мүн эхэ гахайнуудайнгаа тооe жэл бүри олошоруулжа, жэлдээ хоёр удаа түрүүлхэ, нэгэ дахин поршоонхолуулаад, гүрэндэ тушаагдаха залуу эмэ гахай олонтой болохо асуудалда анхарал ехээр табигдана.

Теэд тугал буруу, хурьга, түлгэ болон поршоонхонуудые оролдосотойгоор харууһалжа, зүбөөр эдеэлүүлжэ, богони болзор соо түлжүүлхэ гээшэ тон шухала асуудал болоно. Тиимэһээ залуу малые эгээл һайн малшадтаа даалгадаг байнабди. Тэдэнэр үбэлжэлгын үедэ залуу, жэжэ малые ханамжатайгаар харууһалдаг, тамирыень муудхуулангүй ногоон дээрэ гаргадаг. Мүнөө жэлэй үбэлжэлгэдэ мянгаад буруу, хашараг ороо. Тэдэнэй тус бүриин шэгнүүр октябрь һарада үдэрэй 580 грамм, ноябрьда—290 грамм, декабрьда—240 грамм нэмээ. Эрхим малшад Цыренов, Цыбанов, Цырендоржиев гэгшэд энэ үедэ буруунуудай толгой бүриин шэгнүүрые дунда зэргээр үдэртөө 500 грамм хүрэтэр нэмээжэ шадаа. Саашадаа тэдэнние түлжүүлхын тула үбһэ, һолоомонһоо гадна, тус бүридэнь үдэртөө хахад килограмм хүрэтэр таряа талханай зүйл үгтэнэ.

Совхозой мэргэжэлтэд, малшад адууһа малаа зунай зүлгэ ногоон дээрэ зүбөөр адуулжа, шэгнүүрыень ехээр нэмээдэг дүй дүршэлтэй болонхой. Бэлшээн таргалуулагдадаг гүүртэнүүдые жэлдээ хоёр удаа бүридүүлдэг заншалтайбди. Түрүүшээр апрелиин 10—15 багаар, хожомынь гүрэндэ малай тушаагдаһанай һүүлээр, октябрь һарада иимэ гүүртэнүүдые бүридүүлээд, дүршэл ехэтэй адуулгашанда даалгадагбди. Тиихэдэ малай эрэ эмые, наһые харалсажа, гүүртэдэ 80—120 толгой хүртэхөөр хубаарилагдадаг. Эдэ малые һарадаа эрхэ бэшэ нэгэ удаа бултыень шэгнэдэг, мал адуулагшадай социалистическэ мүрысөөнэй дүн гаргадаг, тэдэнэй ажалай түлөөһые тодорхойлдог агшабди.

Иимэ гүүртын мал зундаа үдэр һүнигүй адуулагдадаг, гурбаһаа үсөөн бэшэ уһалагдадаг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ бэлшээн таргалуулагдадаг малда таряа талханай зүйл нэмэжэ үгтөөгүй байбашье, зундаа (сентябрь һара гаратар), тэдэнэй толгой бүриин шэгнүүр бүхы совхоздо дунда зэргээр 100—120 килограммаар нэмээ һэн.

Ингэжэ манай совхозой хүдэлмэришэд абаһан уялгаяа дүүргэхэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тула оролдожо байнхай. Тиигэбэшье ажалдамнай дутагдалнууд бии. Илангаяа малшадай дунда соёл гэгээрэлэй хүдэлмэри, зоотехническэ һуралсал муугаар ябуулагдана. Эдэ дутагдалнуудаа усадхахын түлөө оролдонобди.

А. Сахарова, совхозой главна зоотехник.

КИНО

Эдир партизанууд тухай фильм

Ленинскэ комсомол Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түүхэдэ олон гайхамшаг хуудаһа бэшэлсээ. Олег Кошевой түрүүтэй Краснодоной залуу гвардиинхидай, партизан басагад Зоя Космодемьянская, Лиза Чайкина болон бусадай баатаршалга арад зоной ухаан сэдьхэлдэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэнь дамжаггүй. Фронтын саада талада үлэһэн хэдэ мянган залуу патриодууд галдуулагдаһан городууд болон тосхонуудайнгаа түлөө, алуулагдаһан түрэлхид, нүхэдэйнгөө түлөө үһөөгөө абаха гэжэ эрмэлзэдэг, тэмсэдэг байгаа.

Тэдэнэр бүлэг, отрядууд болон хамтаржа, булимтарагшадта һүнишье, үдэршье амар заяа үзүүлдэггүй байба. Украинын Буг мүрэн шадар тэмсээшэ «Партизанай ошон» гэдэг залуушуулай отряд тиимэ отрядуудай нэгэн байһан юм. Һургуулиин һурагшад-комсомолшуудһаа бүридэһэн энэ отрядые арбан долоо наһатай Парфен Гречаный толгойлоо.

А. Гончарай сценарияар А. Довженкын нэрэмжэтэ Киевэй киностудиин табиһан «Партизанай ошон» гэжэ уран һайханай үнгэтэ фильм тэдэ шэн зоригтой, эрэлхэг залуу партизануудта зорюулагданхай.

...1941 он. Дайсанай булимгай хүсэндэ түригдэн, эрид шууд тулалдаһаар Улаан Армиин гэдэргээ сухарижа байһан үе. Буу гартаа бариха шадалтай хүн фронт ошоно. Сельсоведэй дэргэдэ тиимэ һайндуратан—наймадахи классай хэдэн һурагшадай байхые фильмын эхиндэ харанабди. Сэрэгэй часть шэнээр эмхидхэжэ байһан лейтенантые сэрэгтээ абахыень тэдэнэр гуйна. Үхибүүд хэды гуйбашье, наһаяа дэгэд хэлэбэшье, наһа гүйсөөгүй дээрэһээ сэрэгэй албанда абтабагүй. Уданшьегүй түрэл тосхондонь фронт дүтэлжэ ерэнэ. Хамтын баялиг—үхэр малаа, машина зэмсэгээ дайсадта абхуулхагүйн тулада тыл худар эртээр ондоо тээшэнь абаашаһан байба. Улаан Армиин һүүлшын солдадуудтай хамта Карымска тосхоной комсомолшууд Парфен Гречаный түрүүтэй ябахаяа түхеэрбэ. Эсэгэ, аханарайнгаа дробовигуудаар зэбсэглэнхэй тэдэ залуу хүбүүд, басагад Улаан Армитай хамта ябажа, дайсадтай дайлалдахые хүсэһэн байгаа бшуу... Тэсэд хожомдощоо. Тэндэхи район дайсанай хүреэлэлгэдэ орожо, гараханъ бэрхэтэй болоһон юм. Колхозой баялигые абалсаһан Парфенэй эсэгэ хүреэлгэһээ гаража үрдингүй, гэртээ бусажа ерэбэ. Гараса дээрэ суглараһан хүнүүд буудуулжа, бомбодуулжа, үсөөхэниинь амиды үлэһэн байгаа... Тиигэжэ Карымска тосхонойхид фашистнуудай эзэмдэлгын хүндэ хүшэр байдалда ороо бэлэй.

Саашадаа яажа ажаһууха, юу хэхэ тухайдаа түрүүшын үдэрһөө эхилэн үхибүүд бодолгото болоно. Сэрэгтэ ороод, ами наһаяа гамнангүй дайсадтай тэмсэжэ, түрэл нютагһаа намнан усадхалсаха гэһэн тэдэнэй хүсэл бута һүрөө бшуу. Эндээ—дайсанай ара талада байгаадшье Эхэ ороноо аршалжа болохо ха юм. Парфен тосхондоо үлэжэ, партизан бүлэг эмхидхэхээр шиидэнэ. Нэгэ классайхид—нүхэдынь тэрэнэй дурадхалые дэмжэжэ, дайсадта эсэргүүсэн, һүүлшынгээ шуһанай дуһалтар тэмсэхэ тухайда мэдүүлнэ.

Залуушуулай отрядтаа нэрэ бэдэржэ байһан үзэгдэл хүнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэнэ. Ленинскэ «Ошоной» Россида революциин түймэр шатааһандал, дайсанай ара талада эдэнэр партизан дайнай түймэр носоохые хүсэнэ. Булта хэлсэһэнэй удаа «Партизанай ошон» гэһэн дорюун нэрэ олоод, саашадаа уряа, хуудаһануудта тингэжэ гараа табидаг болобо.

«Партизанай ошондо» хабаадагшад—эрэлхэг бэрхэ хүбүүд, басагадай арюун һайхан образууд харагшадай урдуур һубарилдан гарана. Тэдэнэр тус бүридөө өөрсэ аяг зантай, илгаатай. Бузагай дайсадта эсэргүү тэмсэлдэ бүхы хүсэеэ, хэрэгтэй болоо һаань—ами наһаяа үгэхөөр бэлэн байбад.

Эдир командир Парфен Гречанын үнэн сэдьхэлые, хүсэл бодолые артист В. Лущик зүбөөр, гүнзэгыгөөр харуулна. Түрүүшэгээр энэмнай хөөрүү, сортоотой зантай, заримдаа болгоомжогүйгөөр элдэб юумэ хэхээр хүбүүн гэхээр байтараа, аха нүхэдэй — коммунистнуудай нүлөөн доро ёһото подпольщик, залуушуулай дайшалхы хүтэлбэрилэгшэ болоно. Нүхэдэйнгөө хойноһоо, илангаяа гэртэхиндээ һанаагаа зобожо, баабайдаа өөһэдын хэрэг тухай дуулгахагүй гэжэ оролдоно. Хэды энхэргэн, сэбэр сэдьхэлтэй хүбүүн бэ! Хүүргэ тэһэлхэ һүниндөө Дашатай уулзажа хөөрэлдэһэн үзэгдэл энээниие гэршэлнэ.

Фильмые бүтээгшэд—сценарие бэшэгшэ А. Гончар, режиссернууд А. Маслюков, И. Маевская—залуу тэмсэлшэдэй ухаан сэдьхэлэй уралтые экран дээрэ һайнаар харуулха хүндэтэй, хүндэшье зорилго табиһан байгаа.

Айхые мэдэдэггүй, эрэлхэг хүбүүн Андрей Бутянский заримдаа зүбшөөлгүйгөөр шэн габьяа гарган, партизануудай шанга жаяг заршамые эбдэнэ. Гурбан үдэрэй туршада Андрей хүбүүн немец генералай хойноһоо гэтэжэ, тэрэниие алаад, документ, зэбсэг болон малгайень асарна. Магтуулха бэзэб гэжэ һанаандаа бодоһон тэрэ хүбүүн нүхэдтөө горьтойхоноор зэмэлүүлхэдээ сошордоно, муудана. Түмэр харгы дээрэ диверси хэхэ даабари энээнэй урда отрядынь абаа ха юм. Тэрэ генералые алаһан ушар энээндэ һаад ушаруулжа болохо байгаа бшуу. Нүхэдтөө зэмэлүүлһэн Андрейн гуниглалгые артист И. Халаим бэрхээр харуулна.

...Гурбан үдэр тосхондоо хоноогүй Андрейе немецүүд һэжэглэжэ барина. Дайсадай галзуу муухайгаар хэһээлгэ, тамалалгые тэсэжэ, отрядайнгаа нюусые сахиха нангин уялгаяа энэ залуу патриот амжалтатайгаар дабажа гараа.

Даша басаганай арюун һайхан, сэбэр сэхэ образые артистка Т. Матусевич гаргажа шадаа. Эхэ орондоо тон дуратай, Парфендэшье ехээр дурланхай байгаа. Басаганай хүсэл бэелүүлэгдээгүй үлэшоо — үшөө нэгэ залуу наһые дайсанай һомон таһалаа.

Ухаатай, болгоомжотой Шура Кучерай, хүхюун, зоригтой Митя Попигой образууд мартагдашагүй.

Отрядта шэнэ хүнүүд орожо, үдэрһөө үдэртэ бүри хүсэтэй болоно. Тиигэжэ немецүүдтэ бүри ехээр һүйд хэнэ. Залуу партизануудай дайшалхы ябуулгые Коммунистическэ партиин залан хүтэлбэрилжэ байһыень эндэ харанабди. Подпольно хүдэлмэридэ үлөөгдэһэн коммунист Моргуненко үгэ бүхэнөөрөө, эрхим жэшээгээрээ партиин ударидалга доро тэмсэжэ байһан арад зоной илагдашагүй байһанда залуу тэмсэгшэдые этигүүлнэ.

Моргуненкын үсөөн газарта хабаадабашье һаань, тэрэниие наадаһан артист П. Усовниченко партийна хүтэлбэрилэгшын мартагдашагүй образые багахан эпизодуудаар дамжуулан, эли тодоор харуулна. Моргуненко—бодото патриот хүн, тэмсэжэ байһан хэрэгтээ этигэдэг, Эхэ орондоо, партидаа үнэн сэхэ хүн!

«Партизанай ошон» организаци өөдэгүйхэн юумэнһээ аюул, гайда ороно. Комсомолой гэшүүнэй түлөөһэ түлэһэн список дайсадай һабарта ороо ха юм. Олон залуушуул баригдажа, буудуулан алагдаа. Парфен хоёр нүхэдтэеэ дайшалхы тугаа аршалан, дайсадай хүреэлэлгэһээ гаража шадабашье, илалтын һаруул үдэрые угтаха хубигүй байба.

Иигэжэ муугаар дүүрэбэшье, уран найруулгынгаа, удхынгаа талаар залуу үетэниие хүмүүжүүлгэдэ тон туһатай фильм болоо.

Эрхэ сүлөөгөө улаан гараараа абаһан арадые хэншье, хэзээдэшье богоол болгожо шадахагүй гэһэн омогорхол харагшад бүгэдын зоригые бадаруулна.

Н. Дампилов, А. Бадаев.

Монголой санашад ерэбэ

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай республикын санашад Монголой физкультурнигуудай уряалаар Улаанбаатор ошожо, нүхэрэй ёһоной уулзалга хэһэн байгаа.

Санашадай тэрэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан монголой командын бэрхэ санашад Данзан Нямжав, Гончигдамба, Тарва, Зундуй, Долгорсүрэн, Лхамжав болон бусад оролсоһон байгаа. Тэдэнэр манай санашадта илагдаһаншье һаа, бэлэдхэл һайнтай, санын спортоор ехэ мэргэжэлтэй боложо байһанаа харуулаа һэн.

Үсэгэлдэр Монголой санашадай команда манай республикын санашадтай мүрысэхэеэ Улан-Удэ ерэбэ. Январиин 23, 24, 25-най үдэрнүүдтэ ахадүү хоёр республикын санашадай команданууд мүрысэжэ, хаба шадалаа, шадабари мэргэжэлээ харуулха байна.

Бурядай командада Анненков, Алексеев, Юдинцева, Дармаева, Иванов, Неустроев, Абашеев, Крюкова, Бартанова болон бусад оролсоно.

К. Синицын.

ХИЛЫН СААНАҺАА

АЗИ, АФРИКЫН ОРОНУУДТАЙ ҺАНАЛ НЭГЭДЭЛГЫН СОВЕДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН СЕКРЕТАРИАДАЙ МЭДҮҮЛГЭ

КАИР, январиин 18. (ТАСС). Ази, Африкын оронуудтай һанал нэгэдэлгын соведэй саг үргэлжын секретариат Каирта мэдүүлгэ толилоо. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ:

«Леопольдвильдэ болоһон зэбүүрхүү муухай хюдалгын үедэ Конгын хэдэн зуун зэбсэггүй хүнүүд алуулһан байна. Энэ ушар хадаа бельгиинхид «эгээн лэ һайн колонизаторнууд», тиихэдэ Конго—«байдалдаа хананги колони юм» гэжэ бельгиинхидэй мэдүүлдэгэй худал хуурмаг байһые балшииса элирүүлбэ».

Мэдүүлгэ соо заагдаһанай ёһоор Бельги Конгын газар нютагай баялигые зэрлиг муухайгаар тонон дээрмэдэжэ байдаг байгаа. Хэрбээ 1900 ондо Конгодо 20 миллион хүн зон ажаһуудаг байгаа һаа, мүнөө оройдоол 12 миллион хүн һууна. Бельгиин тэндэ тогтооһон ёһо гуримһаа уламжалан, Конгын арад 5—8 миллион хүн зоноо алдаһан байна бшуу.

Конгодо Бельги гэгээрүүлэн болбосоруулгын үүргэ дүүргэнэ гэһэн хэбэртэй ехэ ехэ мэдүүлгэнүүдэй худал хуурмаг байһаниие Леопольдвилиин үйлсэнүүдтэ болоһон ушар мүнөө элирүүлэн харуулаа. Эндэ һаяхан болоһон хюдалгын үедэ гэм зэмэгүй хүнүүдэй шуһан ехээр адхарһан байна гэжэ мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Бельгиин империалистнуудай хэһэн энэ үзэгдөөгүй муухай гэмтэ ябадалые дэлхэйн хүн зон ехээр зэбүүрхэнэ.

Ази, Африкын оронуудтай һанал нэгэдэлгын соведэй саг үргэлжын секретариат Бельгиин колонизаторнуудай Конгодо хэһэн зэрлиг муухай ябуулгые буруушааха зуураа, энэ бузагай муухай аашые буруушаахыень һанал нэгэдэлгын бүхы национальна комитедүүдые, дэлхэйн эрхэ сүлөөдэ дуратай бүхы хүсэнүүдые уряална.

Энэ хюдалгын болоһон ушарые мүрдэжэ үзэхэ юм гэһэн хэбэртэйгээр бельгийскэ комиссие Бельгиин империалистнууд эльгээһэн байна. Энэнь энэ алалга хюдалгые сагааруулха зорилготой, тиимэһээ Ази, Африкын оронуудай арадуудай хүсэлые хангажа шадахагүй гэжэ саг үргэлжын секретариат мэдүүлнэ. Леопольдвильдэ хэгдэһэн энэ зэрлиг муухай гэмгэ ябадалые али бүхы талаһаань мүрдэхын тулада уласхоорондын комиссие Конго эльгээхэ тухай саг үргэлжын секретариат эрилтэ хэнэ.

Мэдүүлгын түгэсхэлдэ иигэжэ хэлэгдэнэ: «Саг үргэлжын секретариат Конгын арадай сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ талархажа байһанаа мэдүүлхэ зуураа, Конгын эрхэ сүлөөтэй болохые мэдэрхэ, Конгые ямаршье һэшхэлгүйгөөр тонон дээрмэдэжэ, үгырүүлэн хооһоруулһан бельгиинхидэй тэндэһээ түргэнөөр гаража ошохо тухай эрилтэ хэнэ. Бельгиин бүхы сэрэгүүд дары түргэнөөр гаргагдаха ёһотой. «Абако» организациин хүтэлбэрилэгшэд—Даниэль Канза, Жозеф Казавубу болон бусад дары сүлөөлэгдэхэ, Конгодо эрхэ сүлөө олгохо тухай, энэ орондо бельгиин эзэрхэг булюу байдалые хүсэдөөр, эсэслэн усадхаха зорилгоор эдэ хүтэлбэрилэгшэдтэй хэлсээн эхилхэ ёһотой».

Алжиртахи дайн байлдаан

КАИР, январиин 17. (ТАСС). Алжирай Национально-сүлөөрэлгын армиин верховно командованиин коммюнике эндэ толилогдоо. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Январиин 8-һаа 10 хүрэтэр Алжирай армиин частьнууд Франциин сэрэгүүдтэ болон бүхэлэлгэнүүдтэ хэдэн оло дахин доболоо, мүн дайсадай эзэлжэ байһан найман һуурин газарые доболһон байна. Эдэ байлдаануудай үедэ Франциин 330 офицер болон солдат алуулаа, 200 солдат болон офицер шархатаа. Франциин сэрэгэй хоёр самолёдые артиллеринь буудажа унагааһан байна. Алжирай Национально-сүлөөрэлгын армиин тала руу Франциин найман солдат ороо. Буу зэбсэг, һомо хэрэгсэл буляажа абтаһан байна.

Энэ үе соо Алжирай партизанууд Франциин сэрэгэй транспортнуудые далда газарһаа 12 дахин гэнэдхэн доболоо, Франциин сэрэгэй 21 автомашиные тэһэлээ, түмэр замай дүрбэн эшелониие хүмэрюулээ.

ПАРИЖ, январиин 17. (ТАСС). Франс Пресс агентствын Алжирһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, Бордж-бу-Арериджда болон Сетиф шадар Франциин сэрэгэй засагаархид полициинхидтэй хамта январиин 15-да абалалга хэһэн байна. Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ хабаадаһанайнгаа түлөө олон алжирайхид арестовалагдаа.

КАИР, январиин 19. (ТАСС). Алжирта январиин 13, 14-дэ болоһон дайн байлдаан тухай Алжирай Национально-сүлөөрэлгын армиин верховно командовани коммюнике толилоо. Тэрээн соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Национально-сүлөөрэлгын армиин частьнууд Франциин сэрэгүүдтэ 12 дахин доболоо. Алжирай партизанска отрядууд Франциин харуулай сэрэгүүдые далда газарһаа дүрбэ дахин гэнэдхэн доболоо.

Эдэ байлдаануудай үедэ Франциин 187 солдат, офицер алуулһан, 63 солдат, офицернүүд шархатаһан байна. Тиихэдэ 9 автомашина усадхагдаа.

Сэрэгэй элдэб буу зэбсэг буляажа абтаа. Алжирай Национально-сүлөөрэлгын армиин тала руу Франциин дүрбэн солдат ороһон байна.

А. И. Микоян Американ телевиденеэ[р] үгэ хэлэбэ

ВАШИНГТОН, январиин [...] (ТАСС). США-гэй «Нейшнл Бро[ад]кастинг компани» гэжэ радиотел[е]визионно томо компаниин уряала[ар] А. И. Микоян «Хэблэлтэй уулза[л]га» гэжэ теледамжуулгаар янв[а]риин 18-най үдэшэ үгэ хэлээ. Ам[е]рикын хэдэн олон элитэ корреспо[н]дентнүүдэй олон тоото асууда[л]нуудта А. И. Микоян часай турш[а] соо харюу үгэһэн байна.

Ядерна зэбсэг хуряахын түлөө конгресс

ЛОНДОН, январиин 18. (ТАСС). Ядерна зэбсэг хуряалгаха зорил[го]той конгресс болоод дүүрэбэ. Энэ[н]дэ Баруун Европын оронуудай [ор]ганизацинууд, тус тус хүнүүд [ха]баадаһан байна.

Ядерна зэбсэг хуряалгуулхын т[ү]лөө хүдэлөө үүсхэгшэдэй нэгэн [...] дэмтэ, философ Бертран Рассел [...] гэсхэлэй заседани дээрэ үгэ хэл[...] Ядерна зэбсэг яаралтайгаар [...] тээлгые дэмжэнгүй байха гэ[...] үшөөл дутамаг байна. Олониит[...] зүгһөө буруушаалга үүсхэхын ту[...]да эдэбхитэй [...]р ябуулга хэхэ, [...]рын сагта, мүн ерээдүй зуун жэ[...] нүүдтэ дайнай болохо аргагүй эр[...] байдал бии болгохын тулада хэ[...] жээнүүдые бидэнэр абаха ёһотой[...]ди гэжэ тэрэ хэлээ.

Рассел саашань иигэжэ мэдү[үл]лээ. Ядерна зэбсэг буруушааг[...] дай үмэнэ табигдажа байһан эг[...] шухала зорилгонуудай нэгэн ха[...] ядерна зэбсэг туршалгые хорих[...] түлөө тэмсэл мүн болоно. Ядер[на] зэбсэг туршалгые болиулхын тү[...] эрмэлзэхэ хоёр гол шалтагаан б[...] Нэгэдэхеэр, Зүүн болон Баруун ор[о]нуудай хоорондо баталагдаһ[...] ямаршье хэлсээн һайн хэрэг бол[...]жо үгэхэһөө гадна, саашадаа бү[...] удаан болзоройн хэлсээн баталагд[...]ха гэжэ найдаха үндэһэ барим[...] боложо үгэхэ байна. Хоёрдохёо ядерна зэбсэг туршалгын хори[...]доод байгаа һаань, мүнөө дээр[...] иимэ зэбсэггүй байһан гүрэнүүд[...] саашадаа ядерна зэбсэгтэй боло[...] ябадалые зайсуулхада хилбар [бо]ложо үгэхэ һэн.

Расселай үгэ хэлэһэнэй һүүлэ[эр] конгрессэй нэрэ дээрэ ерэһэн ол[...] бэшэгүүдые түрүүлэгшэ уншаа. Т[э]рэнэй һүүлээр юрэнхы үгэ хэлэл[...] боложо, олониитын, политичес[...] олон ажал-ябуулагшад үгэ хэлэ[...] байна.

«Атомна зэбсэгжэлгэдэ эсэр[гүү] тэмсэл хэхэ комитедэй» түрүүлэг[шэ] Баруун Германиин уран зохёол[...] Ганс Вернер Рихтер гэгшэ «Яде[р]на зэбсэгжэлгэдэ эсэргүү тэмс[...] хэхэ европейскэ комитет» байгу[ул]ха проект делегадуудай үзэмж[...] табиһан байна. Баруун Европ[ын] оронуудта ядерна зэбсэг хуряах[ын] түлөө хүдэлөөндэ бүхы хабаад[аг]шадай хүсэлэл оролдолгые нэ[...] дүүлхын тулада энэ комите[т] байгуулха гэжэ бодомжологдо[...] байгаа. Тус дурадхалые делегаду[д] нэгэн дуугаар һайшаагаа. Комит[...] хадаа ядерна зэбсэгжэлгые бур[...] шаагшадай уласхоорондын б[...] ехэ конгресс зарлаха тухай асуу[да]лые, тэрэшэлэн «Зүүн оронууд[ай] арадууд болон правительствону[уд]тай» холбоо байгуулха тухай ас[...] далые түрүүшын ээлжээнэй зор[ил]гонуудай нэгэн болгон зүбшэн х[...] сэхэ байна.

Ядерна зэбсэг туршалгые [...]люулха тухай гурбан гүрэнэй түл[өө]лэгшэдэй Женевэдэхи зүблөө[н]дэ эльгээхэ телеграммын иимэ текст[ые] конгресстэ хабаадагшад бата[л]абаа: «Баруун Европын органи[за]цинуудай түлөөлэгшэдэй, Ф[...] Францi, Англи, Бельги, Голлан[ди], Швеци, Норвеги, Швейцариин [...] тус хүнүүдэй конгресс хадаа яд[ер]на зэбсэгтэ эсэргүүсэн тэмс[...] ябуулга тухайгаа хөөрэлдөөд, [...]лөөгөө һаяын саг соо амжалтат[ай]гаар дүүргэхыень Женевэд[...] зүблөөндэ хабаадагшадые уряа[л]... Энэ хадаа бүхы дэлхэй дээрэ га[...]жа байһан һанаа зоболгые һ[...]руулха, хүн түрэлтэнэй хуби за[...]да тохёолдожо магад аюулые [...]суулха һэн».

Алжирай патриодуудые саазалан алаха гэһэн шиидхэбэри гаргагдаба

ПАРИЖ, январиин 19. (ТАСС). Франс Пресс агентствын мэдээсэ[һэ]нэй ёһоор Алжирай Националь[но-]сүлөөрэлгын армиин дүрбэн сэр[гэ]шэдые саазалан алаха гэжэ [Ал]жиртахи Франциин сэрэгэй три[бу]нал үсэгэлдэр шиидхээ. Гадна [Ал]жирай үшөө хоёр патриодуу[дые] саазалан алаха гэжэ заочн[о] шиидхэһэн байна.

Уласхоорондын шэнжэлэл

МҮНӨӨ ҮЕЫН ХОЙШОЛУУЛАГДАШАГҮЙ ШУХАЛА АСУУДАЛ

«Гансал хэлсээнэй аргаар лэ мүнөө үедэ энхэ амгалан байдал тогтонижоруулжа болохо байна» гэжэ США-гэй сенатор Кларк һаяхан мэдүүлээ.

Зүүн болон баруун гүрэнүүдэй хоорондо заатагүй хэлсээ хэхэ шухала гэжэ дэлхэйн олониитын улам олон түлөөлэгшэдэй тоолодог боложо байһан тухай Кларкын энэ мэдүүлгэнь гэршэлнэ. Германитай эбэй договор баталха тухай Советскэ Союзай дурадхаһан проект тушаа бэшэхэдээ, хилын саанахи хэблэл мүн лэ хэлсээ хэхэ шухала гэжэ тоолоно.

Советскэ Союзай оруулһан дурадхалнууд хэлсээ хэхэ үргэн ехэ арга боломжо олгоно гэжэ гадаадын гүрэнүүдэй олонхи түлөөлэгшэд бэшэнэ. Зүүн болон баруун гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээ хэхэ дурагүй эгээл хархис хүсэнүүдые дэлхэйн олониитэ эрид шангаар шүүмжэлэн буруушаажа байна. Баруун гүрэнүүдэй үмэнэ Советскэ Союз элдэб дурадхалнуудые хойно хойноһоонь оруулжал байна. Харин тиихэдэнь баруун гүрэнүүд тэдэниие бултыень буруушаажа, дэмжэнэгүй гээд Японой «Асахи» гэжэ буржуазна газетэ бэшэнэ. Илангаяа Германитай эбэй договор баталха тушаа дурадхалые Баруун Германиин оройдоо дэмжэхэ дурагүй байһандань дэлхэйн олониитэ һанаагаа зобоно. Канцлер Аденауэр, гадаадын хэрэгүүдэй министр Брентано гэгшэд советскэ дурадхалые баруун гүрэнүүд дэмжэхэгүй гэжэ мэдүүлээ. Тэдэ дурадхалнуудые дэмжэхэгүйһөө байтагай, Германитай эбэй договор баталха тухай ямаршье хэлсээ хэхэ дурагүйбди гэжэ боннынхид мэдүүлээ. Тиихэдээ энэ манай һанамжа хадаа бүхы баруун гүрэнүүдэй ниитэ һанамжань юм гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ.

Германитай эбэй договор баталжа, энээнэй ашаар саашадаа Германиие нэгэдүүлхэ, уласхоорондын түгшүүрилтэ шанга байдалые һайжаруулха гээшэ мүнөө үеын хойшолуулагдашагүй шухала асуудал мүн. Советскэ Союз энэ асуудалаар хэлсээ хэхээр бэлэн байһан тухайгаа мэдүүлээ. Тус асуудалые һайн тээшэнь шиидхэлгэ баруун гүрэнүүдһээ мүнөө сүм дулдыдажа байна.

АФРИКАДА КОЛОНИЗАТОРНУУДТА ШЭНЭ СОХИЛТО ХЭГДЭБЭ

Бельгийскэ Конгын нютагай зон һүүлэй үедэ национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе улам эршэмтэйгээр хэжэ эхилээ. Колонизаторнууд энэ хүдэлөөе буу зэбсэгээр дараха гэжэ оролдон, элдэб ааша гаргана. Эндэ боложо байгаа ушар хэрэгүүдтэ бүхы дэлхэйн зон анхаралаа хандуулна. Юундэб гэхэдэ, империализмын колониальна системын улам саашадаа һандаран унажа байһан тухай эндэ болоһон ушар гэршэлнэ. Гадна Бельгийскэ Конго хадаа империалистнуудай Африкада түшэглэхэ эгээл найдамтай тулгуури мүн гэһэн үгын худал хуурмаг байһые эндэ болоһон ушар харуулаа бшуу. Мүнөө үедэ колонизаторнуудай түшэглэхэ тиимэ найдамтай тулгуури хаанашье үгы болонхой гэжэ баримтанууд харуулна. Бүхы Африкын хүн зон бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө тэмсэлдэ жагсажа, империализмын гэнжэһээ мултаран сүлөөрхэ гэжэ оролдожо байна.

Бельгийскэ Конго гээшэ 2,3 миллион дүрбэлжэн километр газар эзэлжэ, экваторай хоёр талаар нэмжын оршодог. Эндэ байгаалиин баялиг аргагүй ехэ юм. Бельгийскэ Конгодо бүхы капиталистическэ гүрэнүүдтэ абтадаг кобальтын дүрбэнэйнь гурба шахуу хуби, алмазай 60 процент, зэд болон оловын 10 процент, тэрэшэлэн марганец, алтан, цинк, беррилий, уран абтадаг юм. Ороной гол мүрэнүүд айхабтар ехэ хэмжээнэй энерги үгэхэ шадалтай. Халуун ороной шанга наранай элшэ доро техническэ болон эдеэ хоолой үнэтэ ургамалнууд эндэ ургадаг.

Гэбэшье эдэ бүхы баялигай орон дотор байбашье һаань, Бельгийскэ Конгын хүн зон ядаралта түлюур байдалда ажаһуудаг, тиихэдэ ороиинь мүнөө хүрэтэр гээгдэнги зандаа байһаар. Капиталистическэ монополинуудай баяжахын тулада Конгын байгаалиин баялигые Европа, Америкэдэ яажа абаашахаб гэһэн гансал зорилготойгоор экономиконь хүгжөөгдэнэ: Тиигээдшье монополинууд үнэхөөрөөл асари ехэ олзо доход эндэһээ олоно: гансал 1957 ондо монополинууд 10,5 миллиард гаран бельгийскэ франк олзо доход эндэһээ оруулһан байна! Тиимэһээ Конгые яажашье һаань мэдэлдээ байлгаха, тэндэхи арад зоной национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе хэрзэгы шэрүүнээр дараха гэжэ Бельгиин капиталистнуудай оролдодог байһаниинь ойлгосотой.

Һүүлэй үедэ гадаадын булимтарагшадта эсэргүүсэн, Конгын арад зон улам үргэн далайсатайгаар тэмсэжэ эхилбэ. Илангаяа дэлхэйн хоёрдохи дайнай һүүлээр, колониализмда эсэргүүгээр Египедтэ, Туниста, Ганада, Гвинейдэ, Алжирта болон Африкын бусад оронуудта хэгдэһэн тэмсэлэй амжалта түйлажа байгаа үедэ Бельгийскэ Конгодошье тэмсэл шангадаа. Мүн «Колонизаторнууд Африкаһаа тонилог!» гэжэ Африкын арадуудай декабрьда болоһон конференциин уряалһанай һүүлээр Конгын ажалшадай хүдэлөөн илангаяа эршэтэй болоо.

Энэ хүдэлөөе дарахые эрмэлзэн, колонизаторнууд хэрзэгы шэрүүн хэмжээнүүдые абана. Январиин 4-дэ Леопольдвильдэ болоһон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ хабаадагшадай суглаае намнаһанайнгаа һүүлээр Бельгиин полици городой үйлсэдэ жагсаалда гараһан нютагай ажалшадые пулемёдоор буудаһан байна. Полициин энэ хэрзэгы аашые буруушаан, Конгын бусад городуудай тэмсэжэ эхилхэдэнь, колонизаторнууд бүри галзуураа. Колониин арад зоной урдаһаа сэрэг, танкнууд болон артиллери хаягдаа. Хүн зон айхабтар олоор тушаагдана. Хуулиин газарһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, 78 негр алуулаа, 258 хүн шархатаа. Конгын бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэдэг «Абако» гэжэ организациие колонизаторнууд хашажа, мүрдэжэ, мүнөө хорёо. Иимэ шанга хэмжээнэй абтажа байбашье, Бельгийскэ Конгын хүн зон тэмсэлээ үргэлжэлүүлһээр, тэндэхи байдал түгшүүрилтэй шанга байһаар. Бүхы дэлхэйн түрүү олониитэ эндэхи сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэнэ.

Конгодо тогтоһон шанга байдал усадхаха, дэлхэйн олониитын һанаа амаруулха зорилгоор, Бельгиин засагаархид Конгодо реформо хэхэ программа январиин 13-да тунхаглаа. Энэ программын ёһоор, Конго «хожомоо өөрөө бэеэ даанхай боложо шадаха», мүн өөдэгүй бага эрхэтэй нютагай хүтэлбэриин органууд байгуулагдаха ха. Тиихэтэй хамта Конгодо Бельгиин колониальна эзэрхэлгые яажашье һаань саашадань байлгаха, Конгын арад зондо шадаал һаа удаан саг соо бэеэ даанхай байдал олгуулхагүй зорилгоор тус программын зохёогдоһониинь элитэ.

Колонизаторнуудай энэ мэхэ гоходонь хэншье ороогүй. Конгодохи хүдэлөөн үргэлжэлһөөр. Конгодо Бельгиин засагаархидай үйлэдэжэ байгаа хара хэрэгые Африкын оронууд улам ехээр зэбүүрхэн буруушаана.

А. Шаханов.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ[В]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н 00943. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4763